

9 мая

День
ПЕРАМОГІ!

WWW.KIMPRESS.BY

ВЫДАЕЦЦА З КАСТРЫЧНИКА 1991 г. / № 18 (1301) 6 мая 2017 г.

Дарагія суайчыннікі!

Ад усёй душы віншую вас з Днём Перамогі.

У бязлітасных баях Вялікай Айчыннай вайны 72 гады таму савецкімі войскамі і іх саюзнікамі быў разгромлены нацызм, спынена яго бесчалавечная агрэсія. У беларускіх сем'ях свята шануюць ратны подзвіг сваіх продкаў, як бяспечныя рэліквіі захоўваюць іх ордэны, медалі, фатаграфіі і пісьмы з фронту.

Дарагія ветэраны, пашана вам і слава! Мы будзем вечно помніць імёны мільёнаў байцоў і працаўнікоў тылу, якія адстаялі свабоду любімай Радзімы!

Бяспрыкладны гераізм савецкага народа натхняе цяперашняе пакаленне нашых суайчыннікаў на стваральную працу, а памяць аб Вялікай Перамозе кансалідуе грамадства для пераадолення глабальных выклікаў і пагроз.

У гэта сапраўды ўсенароднае свята жадаю ўсім здароўя, аптымізму, дабрабыту і мірнага неба над роднай Беларуссю.

**Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
Аляксандр ЛУКАШЭНКА**

Рэалізуецца агучная на V Усе-беларускім народным сходзе ініцыятыва правядзення штогод напярэдадні Дня Незалежнасці Беларусі акцыі "Belarus Day" ("Беларускі Дзень") у сталіцах дзяржаў свету.

Міністэрства культуры, сумесна з Міністэрствам замежных спраў, пры садзейнічанні Пасольстваў краіны за мяжой, арганізуе цыкл выступленняў Беларускага дзяржаўнага заслужанага харэаграфічнага ансамбля "Харошкі" з новай праграмай "Мы — беларусы" і Заслужанага калектыву краіны Дзяржаўнага ансамбля танца з новай музычна-харэаграфічнай праграмай "Спадчына".

Выступленні "Харошак" плануецца правесці з 23 чэрвеня па 12 ліпеня па маршруце: Кіеў (Украіна) — Варшава (Польшча) — Берлін (Германія) — Ліён (Францыя) — Прага (Чэхія) — Будапешт (Венгрыя) — Блед (Славенія) — Кошчыца (Славакія) — Белград (Сербія). Выступленні Дзяржаўнага ансамбля танца мяркуюцца на 17 — 20 ліпеня па маршруце Талін (Эстонія) — Рыга (Латвія) — Вільнюс (Літва).

Паводле інфармацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь

Беларуская каманда прыняла ўдзел у шасці намінацыях XII Маладзёжных Дэльфійскіх гульняў дзяржаў-удзельніц СНД у Екацярынбургу (Расія): "Фартэпіяна", "Баян-акардэон", "Эстрадныя спевы", "Народныя спевы", "Дызайн адзення", "Выяўленчае мастацтва".

Вінік удзелу беларусаў у гульнях: 2 залатыя медалі, 5 сярэбраных і 1 бронзавы медаль. Уладальнікамі залатых медалёў сталі Валерыя Шаплялевіч — навучэнка Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў у намінацыі "Эстрадныя спевы" (катэгорыя 14 — 17 гадоў) і Лія Ганчарук — навучэнка Мінскага дзяржаўнага мастацкага каледжа імя Аляксея Глебава ў намінацыі "Выяўленчае мастацтва" (14 — 17 гадоў).

Сярэбраныя медалі ў катэгорыі 18 — 25 гадоў заваявалі: Марыя Дзяруга ў намінацыі "Фартэпіяна" і Міхась Ваўчоў у намінацыі "Баян-акардэон" — студэнты Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі; Настася Чачура ў намінацыі "Выяўленчае мастацтва" і Варвара Пахомава ў намінацыі "Дызайн адзення" — студэнткі Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў; Паліна Бадзеева — студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў у намінацыі "Народныя спевы". Бронзавага медала ўдастоена Дарэна Ігнаценка — навучэнка Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў у намінацыі "Эстрадныя спевы".

Такім чынам, усе члены Беларускай каманды, якія прымалі ўдзел у спаборніцтвах гульняў, узнагароджаны медалямі. А прадстаўнікі міжнароднага журы намінацыі адзначылі высокі прафесійны ўзровень падрыхтоўкі беларускіх удзельнікаў.

Інфармацыя аддзела ўстаноў адукацыі і работы з творчай моладдзю Міністэрства культуры

11 мая, у разгар прэв'ю самай прэстыжнай выставы сучаснага мастацтва свету 57-га Венецыянскага біенале, адкрыецца Нацыянальны павільён Рэспублікі Беларусь.

Па словах яго камісара Наталлі Шаранговіч, усе праблемы, непазбежныя пры ўдзеле ў сур'ёзнай міжнароднай імпрэзе, вырашаны — у тым ліку дзякуючы дапамозе Пасольства Беларусі ў Італіі, а таксама кампаніі "Белэксімгарант".

— Нямаючы высілкаў спатрэбілася на тое, каб арганізаваць экспазіцыйную прастору, — кажа яна. — Публіцы прадставяць не твор відэа-арту, а сапраўдная татальная інсталяцыя, здатная ўцягваць у сябе глядача.

А першымі праект Рамана Заслонава "Стол" убачаць члены міжнароднага журы, якія да адкрыцця абіраюць з нацыянальных павільёнаў прэтэндэнтаў на "Залатога льва".

"Стол" у дзеянні: беларусы ў Венецыі

7 мая ў Мінску пачынаецца V Форум вулічных тэатраў.

Рух

ажылай прасторы

Што змянілася ў сталіцы ды іншых гарадах Беларусі дзякуючы развіццю вулічнага руху? Напярэдадні адкрыцця разважаем пра гэта з арт-дырэктарам падзеі Уладзімірам ГАЛАКОМ, яго памочніцай Таццянай ЯНУКОВІЧ і дырэктарам па развіцці Маргарытай КОРЗУН.

Вераніка МОЛАКАВА

Т.Я.: — Калі ў іншых краінах вулічны тэатр і цырк успрымаюцца непадзельна, бо звычайна тэатры ўзнікаюць пры цыркавых студыях, то ў Беларусі гэта розныя ініцыятывы, якія паступова аб'ядноўваем.

У.Г.: — Мы і раней запрашалі артыстаў цырка, напрыклад, з

Амьена, працавалі з Белдзяржцыркам, але ўпершыню сфарміравалі асобную тэматычную праграму — 7 мая выступаць шэсць дзіцячых цыркавых студый з Мінска, Кобрына, Оршы, наш даўні сябра клоўн Міхаіл Фархутдзінаў са сваімі вучнямі, бальнічныя клоўны "Фанні ноўз" і госьць з Ліворна Андрэа Фэдзі, больш вядомы ў Італіі як клоўн Катастрофа. У якасці эксперта мы запрасілі Ігу Лазавую з Цэнтра Славы Палуніна ў Маскве, каб удзельнікі маглі паслухаць яе парады.

Паспрабуем паказаць глядачам, адкуль паходзяць карані айчыннага вулічнага мастацтва — студыя "Варгін" рыхтуе для нас батлейку, а народны тэатр з Краснаполя забяляльную праграму накштат тых, што праводзіліся

калісьці на беларускіх кірмах. Два праекты фактычна перайшлі да нас з праграмы фестываля "Пластформа" — перформансы "Structures" Сяргея Паяркава і "3 кропкі А ў кропку В" харэографа Леры Хрыпач. Для абодвух удзельнікаў вулічны выступ — гэта эксперымент. Але большасць імёнаў у афішы паказаў на 7 і 8 мая глядачам ужо знаёмая.

— Фестываль праводзіцца ўжо пяты год. Што змянілася ў гарадской прасторы з таго моманту, як у Мінску акрэсліўся вулічны рух?

У.Г.: — Форум давёў, што вулічныя артысты — не проста людзі ў нейкіх касцюмах, якія забяляюць іншых, а сапраўдны феномен мастацтва са сваімі правіламі. Падаецца, што ўсё так проста і яскрава, але вулічнае мастацтва — рэч сур'ёзная, якая

Суботнія сустрэчы

"Кейс" Хрусталёва

Існуе стэрэатып: тэлепраграмы пра культуру — не з ліку самых цікавых. Так, яны сацыяльна значныя, але, памятаецца, у колішнім праекце "Страсці па культуры" страсці былі часцяком хіба ў назве. А вось нядзельны выпуск ток-шоу Ягора ХРУСТАЛЁВА "Што адбываецца" на канале "РТР-Беларусь", прысвечаны скандалу паміж кампазітарам Эдуардам Ханком і выканаўцамі яго песень, выдаўся на дзіва гарачым. Дык мо нешта змянілася і ў самой парадыгме падачы культурнай тэматыкі, спыталася "К" у вядомага тэлежурналіста і прадзюсера на пачатку гэтага інтэрв'ю...

Сяргей ТРАФІЛАЎ

— А тут тэма была не пра культуру! У каманды праграмы нарадзіўся ўнутраны жарт па матывах выпуску: "Ток-шоу "Што адбываецца" — адчайце сябе Андрэем Малахавым!" Урэшце, гэтка жарсці — спецыфіка жанру ток-шоу, які рэйтывава паспяховы менавіта тады, калі распальваюцца эмоцыі, распавядаюцца рэальныя гісторыі, гучаць абразы, крыкі і ліюцца слёзы. Але ў маленькай краіне, дзе не такая вялікая плынь падзей, складана рабіць выпуск за выпускам у такім рытме — скатваемся да дробных разбораў.

Заканчэнне — на старонцы 6.

эмацыйна аб'ядноўвае вялікую колькасць людзей у адным месцы, змяняе ўяўленні пра пэўную прастору.

Хто такія беларускія вулічныя артысты? Згодна з сучаснай тэрміналогіяй — аматары, бо не маюць адпаведнай адукацыі і не зарабляюць грошы на жыццё такой дзейнасцю. У прынятым Кодэксе аб культуры Рэспублікі Беларусь няма паняццяў вулічнай культуры і мастацтва. Але год за годам мы бачым, як гэтыя аматары-энтузіясты павышаюць свой прафесійны ўзровень.

Т.Я.: — Відавочна, што і глядач змяніўся за гэты час — яму працей узаемадзейнічаць з артыстамі, няма такога страху, як раней, бо ён адчувае, што цяпер і яму належыць гарадская прастора.

Заканчэнне — на старонцы 8.

Прафесіяналізм і адказнасць

33 па 6 мая ў сталіцы ладзілася XXI Міжнародная спецыялізаваная выстава “СМІ ў Беларусі”. На афіцыйным адкрыцці маштабнага форуму міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч нагадала, што ў краіне зараз дзейнічае больш за 1,6 тысячы нацыянальных друкаваных медыя і трансклюеца больш за 270 тэлепраграм, што пацвярджае: “Беларусь — адкрытая інфармацыйная прастора, куды імкнуцца шматлікія медыйныя плыні”.

На форуме адбылася канферэнцыя “СМІ ў зменлівым свеце. Прафесіяналізм і адказнасць”. Па словах міністра інфармацыі Лілія Ананіч, журналістыка апрыйры павінна трымацца на прафесіяналізме і адказнасці, бо айчыннае заканадаўства, даручаючы журналісту права атрымліваць і распаўсюджаць інфармацыю, “прадугледжвае адказнасць за слова, якое той нясе чытачу, слухачу і глядачу”. Узровень развіцця сучасных тэхналогій дазваляе аўдыторыі самастойна выбіраць як тэматыку неабходнай інфармацыі, так і яе крыніцу. У гэтай сувязі Лілія Ананіч нагадала

Стэнд РВУ “Культура і мастацтва”.

Пацвярджаннем стала вялікая колькасць замежных удзельнікаў. Свае стэнды ў “Белэкспа” аформілі Азербайджан, Балгарыя, Германія, Грузія, Індыя, Латвія, Літва, Расія, Турцыя, Украіна. Сёлета ў якасці спецыяльнага гасця быў запрошаны Кітай. Як зазначыў Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол КНР у Беларусі Цуй Цымін, супрацоўніцтва ў інфармацыйнай сферы ўваходзіць у прыярытэты ўзаемадзейнення паміж дзяржавамі. Нагадаем, у тым жа дні ў нашу дзяржаву быў зладжаны прртур кітайскіх журналістаў.

Наведвальнікі пабачылі больш за 100 экспанентаў, сярод якіх у поўным аб’ёме былі прадстаўлены айчынныя медыя. Відовішчна заяўлялі пра сябе радыё і тэлебачанне, электронныя медыя, арыгінальна гучалі беларускія і рэгіянальныя газеты і часопісы, спецыялізаваныя і ведамасныя выданні, друк ВНУ, навуковых устаноў, прамысловых прадпрыемстваў, шырока прадстаўлялі свае магчымасці інфармацыйныя агенствы і выдавецкія дамы. Мы таксама выйшлі да чытачоў: стэнд газеты “Культура” і часопіса “Мастацтва” прыцягваў як вядомых твораў, так і пачаткоўцаў, сталых падпісчыкаў і тых, хто ўпершыню пра нас пачуў, студэнтаў і калег.

пра неабходнасць прытрымлівацца прынцыпаў прафесійнай этыкі і адно з галоўных правілаў журналістыкі: факты і падзеі падаваць незаангажавана. Удзельнікі імпрэзы абмяркоўвалі шэраг пытанняў, у тым ліку ўздзімалі тэму далейшага развіцця нацыянальнай інфармацыйнай прасторы, сучасныя выклікі і пагрозы ў інфармацыйнай сферы. Асабліва востра цягам апошніх гадоў паўстае патрабаванне забеспячэння бяспекі ў інтэрнэце. Абмеркаванне закрэпала праблемы дзяцей у віртуальным свеце, грамадства ў цэлым. Міністр выказала думку, што ўдзельнікам медыя-прасторы неабходна аб’яднаць высілкі, скажам, у фармаце грамадска-дзяржаўнага партнёрства, каб выправіць сітуацыю. На яе думку, у азначаных праектах журналістам неабходна задзейнічаць правайдараў, уладальнікаў рэсурсаў.

У Дзень друку адбылася цырымонія ўзнагароджання пераможцаў Нацыянальнага конкурсу друкаваных сродкаў масавай інфармацыі “Залатая Ліцэра”. У аргкамітэт паступіла 258 заяў ад мас-медыя, а таксама ад асобных журналістаў і творчых работнікаў друкаваных СМІ.

K

Увага! Аб’ява!*

Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу:

- загадчык кафедры гуманітарных дысцыплін;
- старшы выкладчык кафедры малюнка, жывапісу, скульптуры;
- прафесар кафедры тэорыі і гісторыі дызайну;
- старшы выкладчык кафедры тэорыі і гісторыі дызайну.

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас:

220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў; тэлефон: 366-93-41.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Настася ПАНКРАТАВА; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.

Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220012, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакой 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і мя на бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, сабесіты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупакі не рэзюююцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. “Культура”, 2017. Наклад 4 200. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 05.05.2017 у 21.00. Замова 1791. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Сітуацыя

Фота Замкавай гары ў Навагрудку, з вялізнымі расколінамі на схіле выклікалі сапраўдны шок у грамадскасці. Пагатоў, тыя шнары крытычна блізкія да не так даўно закансерваванага Касцельнай вежы: здаецца, пхніце пальцамі, і яна абрынецца долу! Зрэшты, спецыялісты мяркуюць, што панікаваць не выпадае: сітуацыя, вядома, праблемная, але пакуль не катастрофічная.

Ілья СВІРЫН

Пакуль не катастрофа, але...

— Для нас яна таксама стала прыкрай неспадзяванкай, — кажа начальнік упраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аксана Сматрэнка. — Але сама праблема вядомая даволі даўно, і таму яшчэ летась у Інстытуце “Гроднаграмадзянпраект” была замоўлена праектна-каштарысная дакументацыя на правядзенне работ па ўмацаванні схіла. На сённяшні момант яна ўжо распрацавана і праходзіць экспертызу. Адпаведна, дзейнічаць мы будзем згодна з раней-

Фота Таццяны ЦАРУК з сайта sb.by

шымі планами. У нейкіх тэрмінавых супрацьварыйных захадах патрэбы пакуль што няма. Чакаем цяпер спрыяльных умоваў надвор’я і фінансавання.

Варта зазначыць, што грунтоўнае ўмацаванне грунта на Замкавай гары пакуль не адбылася — насуперак некаторым каментарыям у сацсетках. Падчас папярэдніх работ пэўную трываласць набыў толькі верхні слой адхону. І паколькі таго, зразумела ж, было недастаткова, ужо на гэты год планаваліся новыя захады. Аднак стыхія іх трохі апярэдзіла...

Якія ж прычыны тых расколін? Якія фактары зрушылі грунт на схіле ды стварылі пагрозу для вежы? Па словах Аксаны Сматрэнка, тут пакуль можна толькі выказваць гіпотэзы, і асноўных з іх тры.

Па-першае, чыста прыродныя фактары — перадусім грунтовыя воды. Па-другое — нядаўнія работы па ўмацаванні Касцельнай вежы маглі павялічыць нагрузку на грунт, нязменную цягам стагоддзяў. І па-трэцяе — не выключана, што трываласць пароды тым ці іншым чынам парушыла будаўніцтва ў ваколіцах

Адсутнасць фонду кіно, інстытута прадзюсавання, грантаў на прасоўванне фільмаў... Паездка маладых беларускіх кінематаграфістаў на Міжнародны кінафестываль у Вільнюс на “Meeting Point — Vilnius” выявіла не толькі патэнцыял айчыннай дакументалістыкі, але шэраг праблем роднай кінаіндустрыі. Тое, што распачыналася як станоўчая справаздача з пасяховага выступлення пяці маладых кінарэжысёраў і дзвюх прадзюсараў на міжнароднай канферэнцыі, вылілася ў праблемны артыкул, які зноў актуалізуе пытанне: а ці ёсць у нас тая самая кінаіндустрыя і што трэба зрабіць, каб яна нарэшце з’явілася?

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Поспех, які пазначае толькі пачатак?

Але распачалося ўсё з інфармацыйнай падставы, якая ўскалыхнула беларускую кінасупольнасць (ды не толькі) напачатку мінулага месяца. Пяцёра фіналістаў пітчынга “B2B Doc”, што быў зладжаны на Індустрыяльнай платформе Міжнароднага кінафестывалю “Лістапад”, выступілі на адмысловай пляцоўцы вільнюскага кінафестывалю “Kino Pavasaris”. Кінафорум, які ладзіцца ўжо 22-гі раз, сёлета меў насычаную праграму, у тым ліку — індустрыяльную, скіраваную на прамоцыю кінаіндустрыі балтыйскага рэгіёна, новых імёнаў ды пошуку новых кантактаў. Канферэнцыя “Meeting Point — Vilnius” увабрала ў сябе адмысловы пітчынг, дзе выступалі кінематаграфісты Літвы, Латвіі і Эстоніі, а дзякуючы камандзе “B2B Doc”, у яе насычаны графік быў упісаны “пітч” беларускіх аўтараў.

Пры тым, што камандзе з Мінска былі дадзены толькі паўгадзіны на ўсе пяць праектаў, гэтага часу хапіла, каб беларуская прэзентацыя прагучала яскрава і запамінальна. Адборшчыкі буйных кінафестывалаў, якія прысутнічалі на “Meeting point — Vilnius” зайважылі новых ігракоў на еўрапей-

Міжнародны пітчынг: тэст і для нашай кінаіндустрыі

Поспехі беларускіх дакументалістаў за мяжой: дывідэнды і высновы

скай карце. Да выступоўцаў пацягнуліся прафесіяналы. Але... вось з гэтага моманту і пачынаецца ўваход у “гушчар” сучасных рэалій, у якіх вымушаны дзейнічаць маладыя кінематаграфісты. Поспех на міжнародным пітчынгу выкрыў цэлы пласт праблем развіцця беларускага кіно. І асабліва неабароненай у гэтай сітуацыі аказваецца моладзь, якая, дзеля таго, каб уключыцца ў сучасны сусветны кінапрацэс, вымушана ахвяраваць многім. Бо наладжанай сістэмы падтрымкі і ўключэння айчынных ідэй, праектаў, фільмаў у адпаведныя схемы капрадукцыі, еўрапейскія рынкі, будзем шчырымі, у нас няма.

“Выходзім у мора, але без карабля”

“Мне, вядома, не хацелася б, каб выступленне пазіцыянавалася як прарыў, — каментуе прэзентацыю нашых суайчыннікаў каардынатарка індустрыяльнай платформы “Лістапада” Лізавета Бобрыкава. — Але гэта важны стратэгічны крок, за які мы ўдзячны партнёрам — міжнароднай сетцы прасоўвання дакументальнага кіно “B2B Doc” і асабіста Аляксею Шыраеву і Віктару Нурдэншольду — яны падтрымалі нашых кінематаграфістаў і выявілі лепшыя якасці іх праектаў”. Лізавета як куратар першай індустрыяльнай пляцоўкі на мінскім кінафоруме прысутнічала на прэзентацыі нашых кінема-

таграфістаў у Вільнюсе, і шчыра “хварэе” за далейшае ўвасабленне іх праектаў.

Але... казаць пра канкрэтныя вынікі зараз зарана, падкрэслівае мая суразмоўца. Так, выступленні выклікалі станоўчую рэакцыю прадзюсараў, дыстрыб’ютараў, кінаагентаў, якія даюць кірунак далейшых дзеянняў. “Аднак гэта ілюзія, што дастаткова толькі выступіць на міжнародным пітчынгу, і адразу атрымаеш мільёны, — удакладняе мая візаві. — Першае знаёмства мае на ўвазе абмеркаванне дэталей, іх удакладненне, далейшы шлях развіцця ідэй, фільмаў. Сёння нашы кінематаграфісты атрымалі шэраг прапанов, але казаць пра тое, што з’яўраўся ўбачым іх на экраны — дачасна”.

Пералічу праекты, якія прэзентавалі беларусы: “Babushka lost in Transition” Аляксандра Міхалковіча, “Звычайнае кіно” Любові Зямцовай, “Мастацтва цэнзуры” Максіма Шведа, “У напрамку цуда” Кацярыны Маркавец, “Mein Deutschland” Аляксандра Свішчанкова. Большасць іх фіксуе ўвагу на чалавеку, які знаходзіцца ў канкрэтным месцы і часе, у грамадстве, што вымагае пошуку ўласнага шляху і пазіцыі.

“Вядома, што тым рэжысёрам, чые гісторыі здымаюцца на тэрыторыях розных краін, лягчэй знайсці партнёра, — удакладняе каардынатарка “Лістапада”. — Але гэта не значыць, што больш лакальным стужкам няма магчымасці шукаць падтрымкі. Капрадукцыя можа

замка — напрыклад, неспадзеўкі перакрываюць якуюсьці падземную крынічку.

Пра “зачыстку” ўзножжа Замкавай гары ад прыватнага сектара гаварылася ўжо даўно, ды і мясцовыя ўлады ў свой час мелі падобныя планы. Тым не менш, усё засталася на сваім месцы. Больш за тое — дзе-нідзе на прыватных дзялянках прагнілыя халупы замянілі сапраўдныя катэджы. Зрэшты, Аксана Сматрэнка лічыць, што само па сабе суседства замка з індывідуальнай забудовай — гэта яшчэ не бяда. Балазе, як сведчаць гістарычныя крыніцы, падобны стан рэчаў быў тут заўсёды.

— Ахоўныя рэжымы прадугледжваюць абмежаванні, а не выключэнні, — кажа яна. — Зусім іншая справа — што будаваць і як будаваць...

У кожным разе, працы па ўмацаванні грунта з дапамогай армаваны і бетонных элементаў павінны забяспечыць належную трываласць адной з самых вядомых у Беларусі руінаў. Таму на сёння самае галоўнае, каб яны распачаліся як мага хутчэй. І, хоццаца верыць, неспадзяваных шчыраў толькі дапамогуць замку вырашыць свае праблемы. Бо, на жаль, дасюль гэты рух быў не тое каб надта хуткім, і прычыны тут найперш фінансавыя.

К

ажыццяўляцца і на такіх умовах, калі з беларускага боку будзе прапанаваны тэхнічны ўдзел — абсталяванне, тэхнічная паслуга пэўнай ачыстнай кампаніі. Трэба разглядаць розныя варыянты і працаваць над прасоўваннем сваёй гісторыі. Але, сапраўды, нашы фінансавыя пазіцыі ў параўнанні з кінематографістамі тых жа балтыйскіх краін, выглядаюць сумна, скажам так”.

Бо схема даволі стандартная: цікаўнасць замежных адмыслоўцаў, патэнцыйных партнёраў пачынаецца з пытання: які працэнт фінансавання ў вас ужо ёсць. “Калі ж людзі чуюць у адказ, што “нуль”... — каментуе мая суразмоўца, падкрэсліваючы, што “Лістапад” выявіў таленавітых рэжысёраў, якія самі ўкладваюць у сваё кіно. — Тады застаюцца толькі самыя зацікаўленыя партнёры. Калі ж прафесіяналы працуюць, скажам так, з “вялікай рыбай”, ён наўрад ці захоча ўключачацца”.

Пасля пітчынгу каардынатарка мінскага кінафестывалю размаўляла з адборшчыкам Берлінскага кінафестывалю Мікалаем Нікіціным. “Калі ён распятаў пра нашу сітуацыю, ён пажадаў нам паспеху, бо цудоўна разумее, што лёгка не будзе, і гэта — аб’ектыўна, якую варта ўсведамляць”, — вось тыя рэаліі, якія цягне за сабой выхад маладых дакументалістаў на міжнародны кінарынак.

Падобны расклад вытлумачвае і нястача беларускіх прадзюсараў, якія маглі б узяць на сябе складаную задачу па далейшым развіцці праекта. Вольга Чайкоўская прадстаўляла на “Meeting Point — Vilnius” праекты Максіма Шведа і Аляксандра Міхалковіча, Марыя Ягорава — фільм Любові Зямцовай. “Але гэтыя прыклады — хутчэй выключэнне, чым правіла, — падкрэслівае Лізавета Бобрыкава. — Прадзюсарскі інстытут у Беларусі проста ў зачатковым стане. Няма ні адпаведнай школы, ні курсаў, дзе навучаліся б энтузіясты — а гэта яшчэ адзін пралік у сістэме прасоўвання кіно”.

У размове прыходзім да той высновы, што, бадай, усё, чым могуць пахваліцца нашы кінематографісты — гэта цікавыя ідэі.

Міфы не нараджаюцца — міфы сёння ствараюцца людзьмі. Не так даўно намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аляксандр СУША прапанаваў свой міф, — ці, лепш сказаць, навуковую гіпотэзу, — які непасрэдна датычыць нашага знакамітага першадрукара Францыска Скарыны. “К” пагутарыла з даследчыкам і даведлася пра сьліннага палачаніна шмат цікавага.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

— Спадар Аляксандр, але ці трэба сёння ствараць міфы? Можна, калі ў грамадстве існуюць пэўныя ўяўленні пра тую ці іншую знакамітую асобу, дык не варта тыя ўяўленні і парушаць?

— Названыя Вамі “пэўныя ўяўленні” таксама з’яўляюцца нічым іншым як міфам. Міфам, створаным людзьмі. Напрыклад, вобраз Скарыны як нацыянальнага героя, створаны людзьмі за апошняе стагоддзе, — рукатворны міф. На мой погляд, стварэнне міфаў цалкам апраўдана. Больш за тое, у кожнай краіне, у кожным грамадстве трэба пастаянна мець новыя міфы, асабліва пра знакамітых людзей, якія стваралі і ствараюць гонар сваёй дзяржавы. Тым больш пастаянна з’яўляюцца новыя знаходкі, невядомыя гістарычныя факты. І стварэнне ў гэтым выпадку новых міфаў ці, скажам больш навукова, новых гіпотэз, на мой погляд, заўсёды магчыма. Асабліва ў дачыненні да Скарыны, пра якога мы ведаем, на жаль, не так і шмат, хоць гэта і вядомая, сусветнага маштабу, асоба.

— Але кожная гіпотэза павінна мець пад сабой пэўны навуковы грунт...

— Несумненна. Напрыклад, калісьці Мікалай Шчакацін прапанаваў сваю гіпотэзу аб часе нараджэння Францыска Скарыны. Ён паглядзеў на гравюры першадрукара, дзе адлюстраваны знакаміты сонца і месяц — так званыя “Сонца маладзіковае”, — параўнаў тагачасныя сонечныя зацменні і вызначыў такім чынам, што Францыск Скарына нарадзіўся ў 1486 годзе. І гэтую гіпотэзу не абвергнеш, бо мы не ведаем сапраўдны год нараджэння сьліннага палачаніна, а ў самога Скарыны запячатка не можам. Ітаксама мы не ведаем, дзе і калі ён памёр, калі пабраўся шлюбам і колькі меў дзяцей. Можам толькі здагадвацца, якой ён быў веры, дзе абараніў дысертацыю на годнасць доктара філасофіі... Адсюль і з’яўленне новых гіпотэз, датычных Францыска Скарыны.

— А ваша гіпотэза пра шпіёнства першадрукара мае дакументальныя пацверджанні?

— Натуральна! Ёсць рэальныя дакументы, напрыклад, лісты тагачаснага кіраўніка Прусіі Альбрэхта Брандэнбургскага да высокіх асобаў у ВКЛ. Францыск Скарына некаторы час працаваў у яго, а пасля з’ехаў назад у Вялікае Княства Літоўскае. Дык вось, спачатку прускі кароль выдаў яму ахоўныя лісты, дзе казаў пра выдатныя веды і эрудыцыю нашага земляка, яго найлепшыя чалавечыя якасці ды прасіў кіраўніцтва ВКЛ паспрыяць Скарыну ў вырашэнні яго жыццёвых пытанняў. Але літаральна праз два тыдні Альбрэхт Брандэнбургскі піша іншыя лісты тым жа адрасатам, дзе гнеўна выказваецца пра Скарыну, які з’ехаў з Прусіі, выкраўшы каралеўскага друкара і каралеўскага лекара, просячы яго жорстка пакараць і вярнуць двух вельмі важных для кіраўніка Прусіі людзей.

— Як такое маггло адбыцца і навошта Скарыну займацца крадзяжом людзей?

Скарына прысутнічаў у прагноры стэнды РВУ “Культура і інфармацыя” на выставе “СМІ ў Беларусі”.

Якія сакрэты Францыска Скарыны?

Міфалогія першадрукара: чаму мае права на існаванне гіпотэза пра ліцвінскага шпіёна

Гравюра Кёнігсберга Ёгана Георга Рынгліна (каля 1740 года).

— Справа ў тым, што Прусія таго часу — зацятты вораг ВКЛ. Ёта краіна, якая існуе толькі пяць гадоў, а перад гэтым быў Тэўтонскі ордэн, што доўгі час ваяваў з ліцвінкамі. І толькі ў 1525 годзе Альбрэхт пагадзіўся на прымірэнне, але ўзамен папрасіў прызнаць Прусію як суверэнную дзяржаву. Жыгімонт яе прызнаў, мір усталяваўся, але сваю экспансію ў дачыненні да ВКЛ і Польшчы — гэтым разам эканамічную ды рэлігійную — Прусія так і не спыніла. Таму, як я мяркую, у кіраўніцтва Вялікага Княства і ўзнікла ідэя скрасці гэтых людзей.

— Але ці былі тыя два чалавекі настолькі важныя, каб іх крадзеж быў апраўданы? Што ён даў ВКЛ?

— Тут трэба адзначыць вось што: Альбрэхт з дапамогай друкавання пратэстанцкіх кніг мог паўплываць на змену веравызнання жыхароў Польшчы і ВКЛ. І гэта вельмі не падабалася біскупу віленскаму Яну, пазашлюбнаму сыну караля і аднаму з неафіцыйных кіраўнікоў ВКЛ, у якога Скарына быў сакратаром. Крадзеж каралеўскага друкара мог значна перашкодзіць планам прусакоў. Што да каралеўскага лекара, дык у той час у Прусіі была жажлівая эпідэмія так званай англійскай ліхаманкі. Кароль ледзь знайшоў у Еўропе чалавека, які змог бы з гэтай ліхаманкай змагацца — і вось яго выкралі. Таму ягоны гнеў цалкам зразумелы, бо гэта стварыла пэўную эпідэміялагічную пагрозу яго краіне. Пагадзіцеся, усё гэта выглядае

на добра спланаваную дыверсію кіраўніцтва ВКЛ, зробленую рукамі Францыска Скарыны.

— Але ці даў гэты крадзеж плён?

— Так, і гэта таксама пацвярджаецца пэўнымі гістарычнымі звесткамі. Напрыклад, колькасць друкаваных выданняў пасля 1530 года ў Прусіі значна скарацілася, і яе ўплыў на рэлігійную свядомасць палякаў ды ліцвінаў так і не стаў значным...

— Мяркую, вашу гіпотэзу будучы абвяргаць і спрачацца з ёй неаднойчы многія скарыназнаўцы...

— І тое вельмі добра! Бо ў выніку недастатковай інфармацыі пра Францыска Скарыну мы маем сёння безліч гіпотэз і нават цалкам беспадстаўных міфаў. Таму з гэтага гледзішча беларускім даследчыкам неабходна працягваць даследаванні, каб абмежаваць пашырэнне недакладных звестак, а таксама прыцягваць увагу да Францыска Скарыны, да яго асобы, яго творчасці... Тым больш, патэнцыял для новых знаходак яшчэ вельмі вялікі: на жаль, скарыназнаўцы дагэтуль зусім не дастаткова працавалі ў архівах Кракава, Прагі, Падуі, Вене-

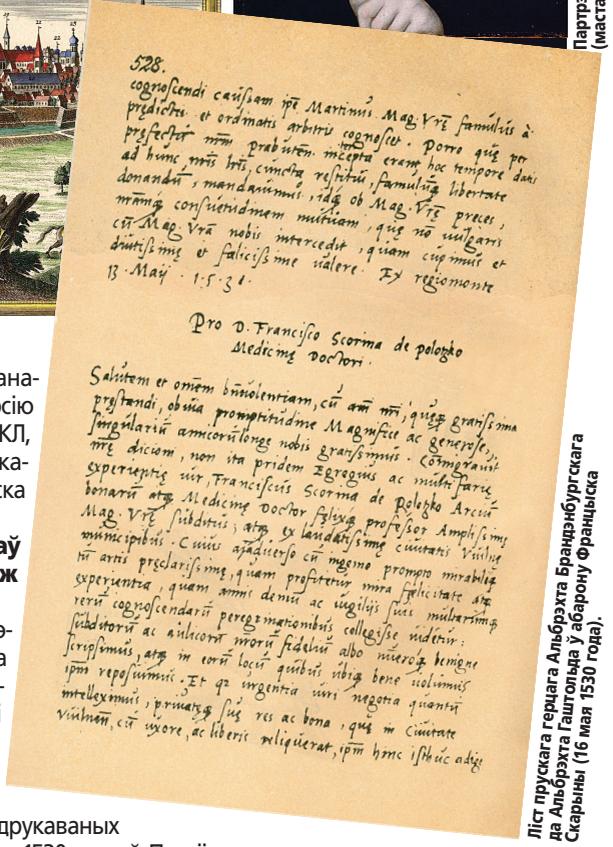
цыі, Капенгагена, Рыма, Познані, Уроцлава...

— Ці не падаецца вам, што ваша гіпотэза выглядае правакацыйнай? Асабліва ў год 500-годдзя беларускага кнігадрукавання, калі да асобы і творчасці першадрукара вельмі шмат увагі?

— Канешне, гэта ў пэўнай ступені правакацыя. Але яна зроблена свядома. Бо я не хачу, каб Францыск Скарына быў статычным, бранзаеў, рабіўся недатыкальным нацыянальным героем, пафасным небажыхаром. Бо такім чынам мы робім Скарыну нецікавым, тым, кім не варта займацца новым даследчыкам, своеасаблівым Карлам Марксам на пастаменце. А ён быў жывым чалавекам, з пакручастым жыццёвым лёсам, вельмі неадназначнай і арыгінальнай асобай, якая вельмі шмат зрабіла для свайго роднага краю. Таму трэба, на мой погляд, здымаць гэтыя ружовыя скарынаўскія акуллары, цалкам дапушчальна ствараць коміксы пра Скарыну, смяяцца з яго і разам з ім у

Партрэт Альбрэхта Брандэнбургскага, герцага Прусіі (мастак Лукас Крапах Старэйшы, 1530 год).

Ліст прускага герцага Альбрэхта Брандэнбургскага да Альбрэхта Гайнгольда ў абарону Францыска Скарыны (16 мая 1530 года).

тэатральных пастаноўках, рабіць з ім рэкламу пепсі ці новай сантэхнікі, пісаць дэтэктыўныя аповесці пра яго і пра ягоны лёс... Дарэчы, сёння ўжо паступова так і адбываецца. І гэта не можа не радаваць.

— Але ці не будзе гэта пэўным прыніжэннем постаці нашага сьліннага першадрукара?

— Ні ў якім разе! Бо Скарына — не нейкі бог, на якога трэба маліцца. Ён такі ж чалавек, як і мы самі. Бо ён жыў, кахаў, сядзеў у турме, друкаваў кнігі, займаўся творчасцю, сутыкаўся з цяжкасцямі — карацей, рабіў тое, што і мы. І выснова адсюль наступная: мы таксама можам быць гэтакімі, як ён, можам зрабіць шмат для Беларусі, столькі, колькі здзейсніў і ён. У гэтым яго значэнне і прызначэнне для нашага часу: каб мы разумелі, што вялікімі не нараджаюцца, а становяцца.

К

(Заканчэнне. Пачатак на старонках 2 — 3.)

“І іх трэба развіваць, і далей ездзіць па еўрапейскіх пляцоўках, каб цябе заўважылі, — працягвае адмыслоўца. — Але, каб заявіцца на падобных платформах, таксама патрэбныя выдаткі. Ніхто не адмяняе ўзносу за ўдзел у індустрыі, які мусіць заплаціць рэжысёр ці прадзюсар, выдаткаў на дарогу. А ці ёсць у нас адпаведныя гранты на прасоўванне сваіх фільмаў, сцэнарыя, які мог дзе-небудзь атрымаць кінематаграфіст?” — паступова выходзім на яшчэ адзін неабходны захад для падтрымкі маладых талентаў, якога таксама ў нас няма.

Дзіўная рэч, але станючы прыклад выступлення айчынных дакументалістаў на міжнародным фестывалі выявіў цэлы “воз” праблем, “разгружаць” якія трэба не адзін год. Якім жа чынам беларускае кіно можа інтэгравацца ў сусветны рынак, калі магчымасцяў для гэтага, лічы, няма? Вось тое пытанне, якое непазбежна ўзнікае пасля поспеху беларускага пітчынга, і якое вымагае захадаў у распрацоўцы палітыкі прасоўвання айчыннага. “Атрымоўваецца, што зараз мы выходзім у адкрытае мора, але карабля ў нас няма”, — з сумнай усмешкай падводзіць рысу пад “агульную сітуацыю” мая суразмоўца.

Не вынаходзіць ровар

“Давайце будзем шчырымі: у вас няма кінаіндустрыі, — у размоўе ментар беларускіх удзельнікаў пітчынгу, шведскі менеджар праекта “B2B Doc” Алекс Шыраеў не стрымлівае сваіх эмоцый. — Кінаіндустрыя мае на ўвазе і граматычную сістэму фінансавання кіно, яго дыстрыбуцыю... Ці ёсць у вас штосьці падобнае? Па шчырасці, калі толькі мы атрымалі прапанову прыехаць на “Лістапад”, не верылі, што знойдзем у вас сур’ёзныя дакументальныя праекты. Усё таму, што вы не ўключаны ў еўрапейскі кінапрацэс”.

Дзякуючы працы з Алексам Шыраевым выступленне нашых дакументалістаў і сталася цікавосткай праграмы Вільнюскага фестывалю. Але шведскі ментар не хавае свайго абурэння ў дачыненні да “беларускай сітуацыі”. “Тое, што ў краіне выявіліся маладыя кінематаграфісты з таленавітымі ідэямі — гэта вялікая ўдача, — кажа ён. — І тое, што па выніку беларускі пітчынг у Вільнюсе быў самым прафесійным, гэта варты разумець як сур’ёзны капітал, які варты ўсяляк раскручваць і прасоўваць”.

Алекс падкрэслівае, ідэі — гэта сапраўдны капітал, які можа прынесці фінансавы і статусны дывідэнд. “Ёсць людзі, якія вырабляюць і прадаюць кубкі, тэлефоны, машыны, а ёсць тыя, хто ствараюць ідэі, — раскладае “па паліцах” сітуацыю менеджар “B2B Doc”. — І ёсць рынак, на які прыязджаюць адмыслоўцы, каб адшукаць такі прадукт — цікавую ідэю — і ўкласціся ў яе. Для многіх кінематаграфістаў постсавецкай прасторы гэтыя рэаліі падаюцца дзівам. Маўляў, тэлы зрабіў ласку, калі даў грошы на кіно. Але гэта нармальны механізм рынку — людзі інвестуюць у вашу ідэю, каб атрымаць прыбытак. Так працуюць еўрапейскія кінематаграфіі”.

Ды прыкладу, адну з апошніх шведскіх дакументальных стужак — “Інгрыд Бергман: У яе ўласных словах” Стыга Б’еркмана ў Швецыі паглядзела 300 тысяч чалавек. “Дакументальнае кіно сёння ў Еўропе на ўздыме, — разбівае Алекс Шыраеў стэрэатыпы, што неігравыя стужкі глядзіць толькі купка прафесіяналаў, — на яго людзі ходзяць у кінаатры. Яго закупаюць для тэлепаказу”. Менавіта таму была створана і сетка дакументалістаў “B2B Doc — Baltic to Black See Documentary Network”, мэта якой аб’яднаць сілы Паўночнай і Усходняй Еўропы.

Міжнародны пітчынг: тэст і для нашай кінаіндустрыі

Фота з сайта вільнюскага кінафестывалю “Kino Pavasaris”.

“Мы хочам спалучыць тыя веды і ўменні, якія ёсць у паўночных краінах, з патэнцыялам краін Усходняй Еўропы, — распавядае пра задачы аб’яднання шведскі менеджар. — І не варта думаць, што ідэі — гэта “слабы” капітал, падкрэплю, яны заўжды цаніліся і шмат каштуюць сёння”.

Алекс Шыраеў вылучае творчы ўздым украінскай, грузінскай і балтыйскай кінематаграфіі, які адбываецца апошнія гады. “Краіны, адзначым, не вельмі багатыя, але яны навучыліся рабіць каапрадукцыю, пры тым, што іх нацы-

янальныя фонды не валодаюць мільярдамі долараў, — расставіла акцэнт мой візаві. — Вашай краіне не трэба нічога прыдумваць, вынаходзіць ровар. З’ездзіце да суседзяў і перайміце іх вопыт. Вам не патрэбныя вялізныя грошы, — людзі, якія ведаюць англійскую мову, разумеюць, як працуе індустрыя. Спецыялісты, якія б давалі грошы маладым кінематаграфістам — вось тое, што сёння неабходна вашай кінематаграфіі...”

Пытаюся ў Алекса Шыраева на конт спецыфікі гісторый, запатрабаваных у сучасным свеце кіно.

“Прыязка да геаграфіі, палітычных аспектаў, нават да мовы — сёння гэта ўсё другаснае, — з запалам кажа мой суразмоўца. — Гісторыя, якую зразумеюць у кожнай кропцы зямнога шару, — вось што цэнніца, Зразумейце, што сёння вы не жывяце ў межах Беларусі. Вы жывяце ў межах усёй планеты!”

У Еўропе, падкрэслівае мой суразмоўца, ніхто не абмяжоўвае сябе геаграфічнымі рамкамі. Усе апошнія гучныя дакументальныя стужкі Паўночных краін і Балтыкі здымаліся не на тэрыторыі апошніх. Лаўрэат шматлікіх кінафесты-

валяў, нашумелы фільм літоўскага рэжысёра Андруса Стоніса “Жанчына і ляднік” здымаўся ў Казахстане, прыводзіць прыклад мой візаві. “Усё, што цікава людзям — гэта чалавечная гісторыя, тая, якая захапляе, дзе ёсць эмоцыі і перажыванні”, — раскрывае “рэцэпт” запатрабаванага кіно Алекс Шыраеў.

Ментар беларускіх удзельнікаў шчыра дзеліцца сваёй пазіцыяй у дачыненні да будучыні нашых кінематаграфістаў. “Спадзяюся, што ўдзельнікі нашай каманды далей не спыняцца. Яны ўжо ўбачылі, як функцыянуе рынак у свеце, будучы далей развіваць свае навыкі, інтэгравацца ў міжнародную індустрыю. Таксама хочацца верыць і ў тое, што пасля падобных паездак пачне фарміравацца пэўная супольнасць дакументалістаў у вас на радзіме. Магчыма, кінематаграфісты злучацца ў гільдыю, пэўную асацыяцыю, якая паўплывае на палітыку ў дачыненні кінематаграфіі. Бо тое, што вы да гэтай пары не інтэграваны ў еўрапейскі кінапрацэс... Што казаць — гэта нонсэнс”.

Алекс падкрэслівае, што здаровая кінематаграфія вылучаецца вялікай колькасцю невялікіх прыватных кінакампаній, якія маюць магчымасці супрацоўнічаць з партнёрамі з усяго свету. “Не трэба чапляцца за старое, — рэзюмуе мой суразмоўца. — Варта змяняцца і паступова рабіць крокі насустрач свету. І цаніць тыя таленты, што ў вас ёсць”.

■ Каментарыі з нагоды

З просьбай падзяліцца высьновамі з нагоды прэзентацыі праектаў у Вільнюсе “К” звярнулася да рэжысёраў Аляксандра Міхалковіча і Любові Зямцовай. Водгук на выступленне дакументалістаў даюць і праграмны дырэктар кінафестывалю “Лістапад” Ігар Суманаў і нямецкі прадзюсар, прадстаўнік “German Films” ва Усходняй Еўропе Сімона Баўман.

Любоў ЗЯМЦОВА,

аўтар праекта “Звычайны фільм”:

— У беларускага кіно, як і беларускай культуры, зараз нялёгка час, такая мая высьнова. Бесперспектыўныя, з пункту гледжання аўтарскага кіно, якое не запатрабавана, не фінансуецца, і рабіць нешта ў гэтай галіне ў нашай краіне — сапраўдны чалавечы подзвіг ці акт мазахізму. Чароўныя словы “капрадукцыя”, “пітчынг”, “прадзюсар” з’явіліся ў маім ужытку яшчэ ў далёкім 2011-м, калі на “Лістапад” прывезлі “Dragonforum”. Тады гэта здавалася недасяжнай марай — беларускія праекты на сусветнай арэне, уключаныя ў сусветную кінапрамысловасць. Прайшло 6 гадоў. І вось на “Лістапад” запрашаюць трэнераў з міжнароднай платформы “B2B Doc”, каб яны падрыхтавалі нас да пітчынгу. Пяць абсалютна канкурэнтназдольных дакументальных кінапраектаў, абсалютна кіна- і абсалютна здольных, з аўтарамі, апантанымі сваімі героямі і тэмамі, якія б’юцца з безграшоўным, незапатрабаванасцю, застарэлым мысленнем... Рэжысёры не могуць маўчаць, таму што кранаюць сапраўдныя чалавечыя лёсы жывых людзей, чые гісторыі, пачуцці, гумар важнейшыя за дабрабыт саміх аўтараў. Дык вось,

прыязджаюць цудоўныя Алекс і Віктар са Швецыі і сваёй упэўненасцю ў нас, тлумачэннямі, парадамі, на чым сканцэнтравана, пошукам міжнароднага патэнцыялу ў нашых праектах... Я заўсёды была упэўненая ў патэнцыяле свайго праекта: дакументальная трагікамедыя пад назвай “Звычайны фільм”, у якой ментальна непаўнастраўныя героі даказваюць сваю моц, сваё права на каханне, на годнае жыццё, на магчымасць самім выбіраць свой жыццёвы шлях. Я прыклала шмат намаганняў для таго, каб зблізіцца з імі, зразумець іх, не кінуць праект, што фінансавалася два гады толькі з маёй кішэнні. І які, магчыма, ніколі не дайшоў бы да гледача, каб не падтрымка маіх мамы і бабулі. Я абрала ў свой час дакументальнае кіно як адзіную магчымасць свайго існавання. Па-іншаму нецікава, не атрымоўваецца ў мяне жыць. Першы пітчынг на “Лістападзе” дазволіў адчуць публіку, упэўніцца ў тым, што еўрапейскія прадзюсары змогуць зацікавіць нашы праекты. Паездка на Вільнюскі фестываль, у асяроддзе, якое дыхае кіно, хварэе на кіно, зарабляе на ім грошы, нарэшце, сталася чарговым крокам. Не было адчування “бедных беларусікаў”. Мы ўпісаліся ў фестываль. Мы дакладна ведалі, чаго хочам ад капрадукцыі, пра што нашы фільмы, былі упэўненыя ў патэнцыяле праектаў. Зараз разам са сваёй прадзюсаркай Марыяй працуем над тым, каб далей зрабіць прэзентацыю праекта на буйным дакументальным фестывалі.

Аляксандр МІХАЛКОВІЧ,

аўтар праекта “Babushka lost in transition”:

— Індустрыяльная платформа не толькі пашырыла кола маіх кантактаў і даказала існаванне інтарэсу да беларускага кінематографа, але і зноў звярнула ўвагу на тое, што ў

Беларусі цалкам адсутнічае якая-небудзь дзяржаўная падтрымка незалежнага кіно. Тыя шырокія магчымасці, якія адкрываюцца перад рэжысёрамі з краін-удзельніц ЕС і поўная адсутнасць гэтых магчымасцяў у нас, — выклікае не толькі злосць, а жаданне яшчэ больш змагацца. Я лічу, што каб нашы рэжысёры гублялі менш часу для пошуку сродкаў за мяжой, то ў Беларусі яшчэ 20 гадоў таму пачалася б новая хваля ў кінематографе...

Трэнінг, які ладзілі Віктар і Алекс, дазволіў практычна пераўтварыць усе пляч праектаў, якія ўдзельнічалі ў праграме. Мы адаптавалі прэзентацыі пад патрабаванні еўрапейскага кінарынку і зрабілі іх зразумелымі еўрапейскім капрадзюсарам. Пасля першага ж трэнінгу, які ладзіўся ў рамках фестывалю “Лістапад”, я ўбачыў сур’ёзныя праблемы свайго будучага фільма. У мяне быў матэрыял, які здымаўся на працягу трох гадоў і з якога планаваў сканструяваць стужку. Але пасля трэнінгу я вырашыў здымаць усё практычна з нуля, працуючы ў камандзе разам з прафесійным аператарам і прадзюсарам.

Ігар СУКМАНАЎ,

праграмны дырэктар Міжнароднага кінафестывалю “Лістапад”, кінакрытык:

— Я быў вельмі задаволены беларускім “кейсам”. Наша каманда стварыла фурор. Цудоўныя прэзентацыі. І гэта сведчыць пра тое, што нам вельмі патрэбныя ментары з іншых краін, якія могуць прафесійна падрыхтаваць нашых кінематаграфістаў да пітчынгаў і прэзентацыяў. Вось чаму патрэбныя індустрыяльныя платформы, майстар-класы, якія ладзіць “Лістапад”. У Вільнюсе можна было назіраць вынік падобнага трэнінгу. Але ў той жа час гэты поспех кажа пра тое, што мы яшчэ студэнты. І гэта нават не поспех, а толькі першая да яго

прыступка. І наперадзе — піраміда падобных прыступак. Зараз задача маладых кінематаграфістаў — ісці далей. Натхніўшыся, прыступіць да працы з падвоенай сілай.

Сімона БАЎМАН,

прадзюсар:
— Беларуска прэзентацыя была вельмі ўражальнай — цікавыя праекты, добра пададзеныя, на выдатнай англійскай. Адносна героя мне асабіста прыйшоўся даспадобы фільм “Babushka lost in transition”, цікавы персанальны погляд на грамадскія падзеі ў Крыму апошніх гадоў. З пазіцыі крэатыўнага патэнцыялу спадабаўся “Звычайны фільм” — рэжысёрка, якая шмат абяцае. Мяркую, большасць праектаў можа атрымаць еўрапейскае сафінансаванне. Але тое тычыцца невялікіх датацый. І ў гэтым плане становіцца праблемай грошы з Беларусі. Гэта звычайная практыка на кінарынку: праект першапачаткова мусіць мець фінансаванне з роднай краіны, каб знайсці партнёра для капрадукцыі. Але вашы кінематаграфісты вымушаны інвеставаць у свае работы самі — што, зразумела, нялёгка.

Лічу, што ваша дзяржава і тэлебачанне мусіць штосьці рабіць у гэтым кірунку — падтрымліваць таленты. Тым больш, калі вы маеце такія свежыя, цікавыя гісторыі.

У апошнія 10 гадоў мы маем выдатныя і паспяхова прыкладныя фестывальнага кіно Усходняй Еўропы. Давайце ўгадаем румынскія, польскія стужкі, балгарскія. Расія таксама традыцыйна выглядае добра. Мяркую, што беларускія кінематаграфісты маюць такі ж шанец — яны павінны паспрабаваць раславаць свае гісторыі з агульначалавечым пасланням, якія ўзрушаць душы гледачоў не толькі ў Беларусі, але ў Еўропе. Вашы гісторыі — гэта не толькі пытанне грошай, а багацце талентаў, якое прыцягвае ўвагу да кожнай справы.

Інтэрнэт ды іншыя СМІ абляцела скандальная звестка, што кампазітар Эдуард Ханок патрабуе ад Ядвігі Паплаўскай, якая нядаўна пахавала мужа, і Анатоля Ярмаленкі вялікія грошы права выканання сваіх песень.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Скажам шчыра: этычныя тонкасці не былі вытрыманы з абодвух бакоў. Той жа Ханок абраў для сваіх прэтэнзій далёка не лепшы момант для ўдавы і дачкі Аляксандра Ціхановіча, калі любая дробязь успрымаецца балюча і можа імгненна вывесці з сябе. А тут не проста непаразуменне, а пісьмова сфармуляваныя патрабаванні — як кажуць, бы гром сярод яснага неба ад таго, хто лічыўся сябрам сям’і. Вядома, у такой сітуацыі Настася Ціхановіч проста абавязана была ўстаць на абарону сваёй маці Ядвігі Паплаўскай. Можна зразумець, што перажывала дачка, калі маёмасныя спрэчкі разгарэліся вакол творчасці яе бацькі, якому і пры жыцці і пасля смерці дзеячы мастацтва кляліся ў вечнай любові. Але тактыка, скіраваная на тое, што лепшая абарона — гэта наступленне, аказалася тут, на мой погляд, не зусім правамернай. У сваім звароце да грамадскасці, размешчаным у сацыяльных сетках і падхопленым журналістамі, Настася націскала на тое, што практыка “безназоўных” песень, калі да публікі даводзіцца імя выканаўцы, а не кампазітара і паэта, агульнапрынятая ў сучасным свеце. А менавіта з-за гэтага і запаліўся агонь барацьбы!

Самае жудаснае ў гэтай сітуацыі, бадай, тое, што аўтар мае права на сваё імя. Іншая справа, калі твор прыдбаны іншымі: новыя “гаспадары” могуць распараджацца ім па сваім меркаванні. Калі вы, да прыкладу, прыдбалі торт у кандытарскай, дык, знішчыўшы ўпакоўку, можаце выдаць яго хатнім за свой уласны кулінарны шэдэўр. Іншая справа, ці павераць. З песнямі — паверыць прасцей. Бо, здараецца, ужо нават у буйной форме, тых жа мюзіклах ды балетах, аўтарам называюць таго, хто калісьці “навістаў” прафесіяналу на вушка некалькі мелодый (як правіла, другасных), а той стварыў паводле іх паўнаўтарскую партытуру. Але — за грошы! Ці па іншай дамоўленасці.

Песні Эдуарда Ханка, з-за якіх разгарэўся сыр-бор, у сваёй большасці былі створаны яшчэ ў савецкія часы, калі галоўнай формай заахвочвання было грамадскае прызнанне. І тое, што сёння аўтарства часта не называецца, у некаторых асацыюецца, прабачце, з рэпрэсіямі, калі кампазітар ды паэт былі прызнаны “ворагамі народа”, а песню, якую заспявалі ўсе, знішчыць было немагчыма. І яе называлі народнай! Мы ж і дагэтуль упэўнены ў фальклорным паходжанні знакамітага “Купалінкі”, хаця напісаў яе Уладзімір Тэраўскі — да аднаго са спектакляў БДТ-1, цяперашняга тэатра імя Янкі Купалы.

Думаю, зацікаўленыя бакі прыйдуць да нейкага пагад-

нення. Хтосьці схільны ўжо сёння расцэньваць гэту сітуацыю як спланаваны “чорны піяр”, які зробіць яшчэ больш папулярнымі і без таго вядомыя імёны. Але праблема застаецца. Хаця вырашэнне яе ляжыць, што называецца, на паверхні: давайце як мага часцей згадваць творцаў пайменна! Язык не адваліцца, а людзям прыемна. Дый народ павінен ведаць, хто ёсць хто.

І яшчэ. Ці звярнулі вы ўвагу на тое, што ва ўсіх гэтых “разборках”, “паласканнях бруднай бялізны” сама Ядвіга Паплаўская ўдзел не брала? Надзвычай тактоўны, глыбока інтэлігентны чалавек, выхаваны ў шляхецкіх, у лепшым сэнсе слова, традыцыях,

Проста змяніўся час...

Павел КАРАНЕЎСКІ, намеснік генеральнага дырэктара тэлеканала “СТВ”: — У адсутнасці ў перадачах цітраў з прозвішчамі аўтараў песень “вінаваты” канал “MTV”: яго эстэтыка наогул шмат у чым паўплывала на тэлебачанне. З самага свайго нараджэння пры дэманстрацыі кліпаў ён адмовіўся ад указання кампазітараў і тэкставікоў, абмежаваўшыся толькі назвай кампазіцыі і імем выканаўцы. Такую стылістыку з часам пераняла і постсавецкае ТБ. І гэтая “методаА” напрацавана гадамі, і нешта сёння выпраўляць “ва ўгуду” аўтарам, напэўна, было б дзіўным, архаічным. На на-

Я пачынаў яшчэ на савецкім тэлебачанні, стаяў, што называецца, ля вытокаў ТБ незалежнай Беларусі, і тады стаўленне да аўтараў песень было іншае, больш датклівае (павага да іх нікуды і сёння не прапала), тэлевізійшчыкі наогул больш адказна ставіліся і да сваёй працы — да яе якасці, і да гледаной. Цяпер не тое, каб усё стала неяк бязладна, проста змяніўся час — хуткасць змены падзей павялічылася, свет з’яў сяўся, гісторыі пастаянна перафармабуюцца. Гэта адбілася і на ТБ, у якім эфірны час значна больш жорстка рэгламентаваны, калі прадзюсары за кошт метражу робяць таннейшым для сябе выка-

пра гэта не забудуць і вядучыя абавязкова агучаць іх. Нічога асабістага.

Нармальна з’ява
Анатолий ДЗЯНІСАЎ, генеральны дырэктар “Пілот-FM”:

— Свае фінансавыя ды маральныя абавязальнасці перад аўтарамі песень мы спраўна выконваем, пералічваючы грошы за іх творы ў адпаведную арганізацыю. Неяк яшчэ іх “заахвоціць”, той жа аб’явай прозвішчаў у эфіры, не дае хранаметраж праграм — не бесперамерна яны, а цітраў у нас у адрозненне ад тэлебачання няма. Аднак прэм’еры песень у нас заўсёды анансуюцца з

Беларускага радыё, спявак, аўтар песень:

— Калі гэта важна для нейкай маёй канкрэтнай перадачы, я стараюся называць аўтараў кампазіцыі. (Праўда, часцей я стаўлю песні, напісаныя самімі выканаўцамі.) Але цяпер іх роля ў тым, што песня становіцца раскручанай, значна менш істотная, чым, магчыма, гадоў дваццаць-трыццаць таму. Сёння кампазіцыю хітом робяць толькі артысты з нармальнай такой літары “а”, часам — самародкі, плюс заўсёды — медыя. Геніяльная мелодыя і геніяльны тэкст могуць застацца так нікому і невядомымі, як і іх аўтары, а пра белую страказу любові спявалі нават дзеці ў яслях. Зрэшты, аўтара і гэтага шлягера мала хто ведае. Калі ж устаць на бок закарэнелага радыёшчыка, то, вядома ж, ясна, што дынаміка эфіру не дазваляе кагосьці там яшчэ прадстаўляць, акрамя спевака або спявачкі...

Увогуле, як бачыце, “ірвануць” можа і там, і тут. Што нам і пацвердзіў “трацейскі суддзя” ў магчымым канфлікце аўтараў песень з радыёстанцыямі і тэлеканаламі, старшыня праўлення Беларускага таварыства аўтараў, выканаўцаў і іншых праваўладальнікаў Сяргей Кухто.

— Усё залежыць ад дагавора паміж аўтарамі і электроннымі СМІ. Калі ў ім прапісана нешта такое, што, дапусцім, аўтарам песні даставацца, калі іх прозвішчы будуць пазначаны ў бягучым радку, то і глебы для канфлікту няма. Калі СМІ парушыць сваё абавязальнасць, то судовыя разборы, вядома, верагодныя. Радыёстанцыі жа звычайна пры заключэнні дагавораў пасылаюцца на ўласную праграмную палітыку, на фармат, якія не дазваляюць асобна або ў кампаніі ім падобных агучваць імёны кампазітараў з паэтамі-тэкставікамі, і тыя ім саступаюць. Але, паўтаруся, і ў гэтым варыянце, калі аўтары настаюць на сваім і на радыё з імі пагодзяцца, іх прозвішчы павінны будучы гучаць у эфіры. Карацей, нас сапраўды могуць чакаць “вясельныя часы”...

“Справа Ханка”: вымярэнні аўтарскага права

Як тэлебачанне і радыё супрацоўнічаюць з аўтарамі песень

яна жыве быццам у іншым вымярэнні — уласна мастацкім. Мо ўсім нам было б няблага туды зазіраць, адарваўшыся ад меркантыльнасці?..

Ці часта і выразна вы бачыце на экранях сваіх тэлевізараў цітры, якія паведамляюць гледачам імёны аўтараў музычных твораў? У лепшым выпадку — прамільгне нешта з хуткасцю гуку, або на “пяць сек” з’явіцца “прасціна” з двума-трыма дзясяткамі прозвішчаў. У горшым — ні бягучага радка не будзе, ні вядучыя канцэрта нікога з іх не аб’являць. І тады сам дзеля цікавасці лезеш у інтэрнэт, каб знайсці там таго, хто напісаў чарговы хіт. Радыё ў гэтым сэнсе — “гусары, маўчаць!” “К” звярнулася па тлумачэнні да прадстаўнікоў розных відаў СМІ.

Алег КЛІМАЎ

шым канале нават бягучага радка няма, калі ў праграме “гоняць” трэк за трэкам. Але калі гэта тэлеканцэрт, тэлешоу або хоць неяк завязаная на драматычнаму музычнаму перадачу, у канцы на працягу пяці-шасці секунд мы абавязкова даем агульную карцінку з пералікам аўтараў — такое прафесійнае правіла, што тэкст павінен чытацца спакойна. А, напрыклад, у такіх праектах, як “Залатая калекцыя беларускай песні”, акрамя паказу самога выступу мы прадастаўляем слова кампазітарам і паэтам-тэкставікам, бярэм у іх інтэрв’ю і, натуральна, падпісваем кожную песню.

Анатолий ВЕЧАР, тэлерэжысёр Белтэлерадыёкампаніі:

— Ёсць такі грэх, калі ў нейкіх перадачах не заўсёды цітрамі паказваюцца аўтары песень. Але з большага яны ў нас усё-такі згадваюцца — хуткабегучым радком, у агульным фінальным спісе паэтаў-тэкставікоў і кампазітараў якой-небудзь канцэртнай тэлепраграмы.

нанне праектаў — курачка ж па зярнятку дзяўбе, вось аўтары песень і “пакутуюць”. Гэта значыць, нюансаў масу ім прывядуць. Але я, напрыклад, у “сваёй” праграме “Наперад у мінулае” заўсёды ўказваю не толькі аўтараў кампазіцыі (калі яны ёсць), але і аранжыроўшчыкаў, і нават назвы вёсак, адкуль да нас прыйшла тая ці іншая песня! І ў выніковых па гэтай перадачы тэлеканцэрта так раблю.

Герман ЦІТОЎ,

вядучы праграмы “Наша раница” тэлеканала “АНТ”, спявак, кампазітар:

— Асабіста мяне не засмучае, калі я як аўтар песні на экране не бачу цітра са сваім прозвішчам пры выкананні яе мною або кім-небудзь іншым, калі пры трансляцыі канцэртаў не называецца маё імя як кампазітара. Я ж сам “варуся” на гэтай ТБ-кухні і ведаю, што ўся справа ў таймінгу: ёсць магчымасць запусціць цітры павольна — іх запусцяць, не — ну, тады “соры”; ёсць час абвясціць аўтараў песень — у сцэнарыі

асноўнымі спадарожнымі ім “рэгаліямі”: хто спявае, хто напісаў.

Сяргей ПРОХАРАЎ, вядучы “Радыё Рок”:

— Паверце мне, нідзе ў свеце, ні на якіх FM-станцыях, ні на якім дзяржаўным радыё не абвясчаюць як бы між іншым аўтараў трэкаў. Натуральна, выключэнне складаюць праграмы, прысвечаныя кампазітарам або тэкставікам. Альбо — пра артыстаў, у кантэксце перадач пра якіх могуць быць названы аўтары рэчаў, што выконваюцца. Слушна гэта ці не, але такая рэальнасць, такая асаблівасць цяперашняга радыё, якія патрабуюць імклівай выдачы інфармацыі (няхай гэта будуць навіны ці музыка), у якой не павінна быць нічога лішняга, таго, што “грузіць” слухача, не цікавага яму ў дадзенай секунду. Толькі галоўнае. І хай стваральнікі песень крыўдзяцца, але ж аўтарскія ім “капаюць”, ці не так?..

Сяргей ПУКСТ,

вядучы праграмы “Арт-факт” канала “Культура”

Фотафакт

Беларусы — у Жэневе, а Рэмбрант — у Мінску

27 красавіка ў Палацы Нацый Жэневы зладзілі “Беларускае свята вясны”: комплекснае мерапрыемства, дзе акрэдытаваны пры ААН дыпламаты і грамадскія дзеячы сусветнай супольнасці азнаёміліся з нематэрыяльнай культурнай спадчынай Беларусі і намаганнямі дзяржавы і грамадства па яе захаванні.

Як адзначылі генеральны дырэктар ААН у Жэневе Міхаэль Мелер, дырэктар офіса UNESCO ў Жэневе Абдулазіз Алмузани, пастаянны прадстаўнік Беларусі пры ААН у Жэневе Юрый Амбразевіч, ролю Беларусі як краіны, дзе нематэрыяльная культурная спадчына і фальклор захаваны ў натуральным “жывым” стане, сёння цяжка пераацаніць. Наведвальнікам “Залы крокаў” Палаца Нацый была прадэманстравана фотавыстава пра гістарычную архітэктару, традыцыйныя святы і абрады, а аўтэнтчную этнафонію песень і рэканструаваную смыковую і дударскую музыку прадставіў ансамбль “Ветах”.

Дзеі, паказаныя падчас імпрэзы, перанятыя непасрэдна ад носьбітаў дагэтуль жывой традыцыі ў экспедыцыях і сумесных праектах рэканструкцыі абрадавых практык рэгіёнаў Беларусі (валачобніцаў Браслаўшчыны, Ваджэння і пахавання Стралы вёсак Падняроўя, панямонскага Юр’я і іншых).

“Ветах” з пастаянным прадстаўніком Беларусі пры ААН у Жэневе Юрыем Амбразевічам і яго жонкай.

69 арыгінальных афортаў Рэмбранта прадстаўлены да ўвагі шануюнай публікі ў Нацыянальным мастацкім музеі. 5 мая адкрылася выстава сляннага майстра, зладжаная камандай мінскай куратаркі Вольгі Кліп.

Адмысловае калекцыя гравюр мастака была прывезена ў Беларусь з вялікага прыватнага збору італьянскай калекцыянеркі Элізы Марэці, што налічвае больш за 4000 графічных работ знаных мастакоў Італіі і замежжа.

Пра тое, як знайсці параўменне з калекцыянерамі Еўропы, якім чынам робіцца выстава Рэмбранта “пад ключ” і на чыё мастацтва пойдзе беларускі глядач — чытайце ў наступных нумарах “К”.

На здымку: падчас мантажу выставы. Фота Дар’і АМЯЛЬКОВІЧ

Ці ўсё ладна ў навучальных установах, дзе робяць першыя крокі на дарозе да пачатковай музычнай адукацыі тыя, каго, можа, чакае вялікая артыстычная будучыня? З пункту гледжання тых, хто гэтых самых патэнцыйных “рознераў” ды “саладух” гадуе. “К” паспрабавала з дапамогай дзеючых музыкантаў вядомых калектываў, якія да таго ж яшчэ і выкладчыкамі з’яўляюцца ў згаданых вышэй установах, кінуць на іх два погляды.

Алег КЛІМАЎ

На канструктыве

Андрэй ЯКУБЧЫК, трубач гуртоў “Крамбамбуля”, “Jazz-Мяс”, “Superbullz”, “Chiefs Band”, выкладчык музычнага аддзялення Лагойскай дзіцячай школы мастацтваў (клас трубы):

— Я, можа, скажу жорсткую, спрэчную рэч, але калі на нейкім этапе становіцца зразумела, што дзіцяці далейшая вучоба — у цяжар, што яно пачынае да яе ставіцца абыякава, усяляк ухіляцца ад заняткаў, перастае развівацца, то з такімі дзецьмі ДШМ варта развітвацца, інакш школа будзе марнаваць і час, і сродкі на працяг такога бессэнсоўнага навучання. А тых, хто відавочна не мае музычных здольнасцей, выключаў бы адразу. Як гэта павінна быць рэгламентавана, узаконена — пытанне да адпаведных інстанцый. (Наогул, мне здаецца, занадта шмат мы бяром у музычныя школы дзяцей: трэба спыніць, нарэшце, практыку прыёму ў іх усіх запар.) Нехта ўсміхнецца, маўляў, гэта ж адаб’ецца на заробках педагогаў, бо скароцяцца гадзіны. А не трэба скарачаць! Проста павялічыць час на навучанне відавочна таленавітых. Я сам з хлопцамі, на якіх ускладаю спадзяванні, працую з іншым настроем (хоць ведамі менш перспектывных не абдзяляю). Ды і, шчыра кажучы, магу для іх знайсці гадзінку-другую.

Калі залазіць у нетры нашай кухні, то нешта трэба прыдумляць з тэарэтычнымі прадметамі (сальфеджыя ды музычная літаратура), шукаць новыя формы ў іх выкладанні. Я гэта кажу, а сам пасмейваюся: а як па-іншаму вучыць людзей грамаце, як ні праз аэбуку? Але ж факт, што нават самыя адораныя дзеці без найменшага задавальнення спасцігаюць тэорыю, прапанаваную ім суха, стандартна, шаблонна... Я ў кожным класе ўсталяваў бы хай і невялікую, але “плазму”, па якой можна праглядаць фрагменты выступу музыкантаў, то бок амаль “ужывую” дзецім вучуцца ў іх. Больш трэба выводзіць вучняў на канцэрты. Ёсць недахоп сучаснай навучальнай літаратуры, асабліва — перакладных заходніх кніг.

Дрэнна, што педагогі вымушаны падпрацоўваць на баку. Дзеці ж адчуваюць, што іх настаўнікі падчас заняткаў думаюць пра нейкія яшчэ рэчы, не звязаныя з музыкай. І такое адцягненне — хочаш — не хочаш — на навучальны працэс уплывае. Замест таго, каб “працаваць над сабой” у плане павышэння кваліфікацыі, людзі “таксуюць”, наймаюцца ў будаўнікі, гандлююць на рынках кітайскім шырсажывам. У лепшым выпадку — граюць у якіх-небудзь клубах, рэстаранах.

За сем гадоў сваёй педагогічнай дзейнасці я выпусціў шэсць чалавек. Нехта скажа — мала, але ж труба — не самы папулярны, не самы запатрабаваны інструмент у дзіцячых школах мастацтваў. Двое з іх вырашылі працягнуць навучанне ў ССНУ, адзін паступіў. Як да гэтай лічбы ставіцца? Я стаўлюся так: так, усяго адзін, усяго, але затое я за яго спакойна — гэта яго дарога,

ён зрабіў слушны выбар. Цяпер з нас, педагогаў, вельмі ўжо жорстка не патрабуюць, каб мы ў год васьмь столькі менавіта дзяцей падрыхтавалі да паступлення. Гэта і слушна, і не. Слушна таму, што ўсім усё зразумела (і тым, каму падпарадкоўваюцца ДШМ), што ў музыцы сёння застаюцца толькі людзі, закаханыя ў яе. Няслушна таму, што гэта некалькі расхалоджае выкладчыкаў (нават зацятых), усё-такі лічбы, за якімі стаіць колькасць прынятых вучняў, — гэта і стымул да ўласнага прафесійнага ўдасканалення. Што трэба рабіць для таго, каб паступала больш? Пераконваць і саміх таленавітых падлеткаў, і іх бацькоў вырашыцца на гэты крок. Іншых варыянтаў я не бачу.

Ходзяць чуткі, што ў ДШМ неўзбаве прыйдзе скарачэнне вучэбнай праграмы — зменшыцца колькасць вучэбных гадзін. Вядома, тым самым дзяржава атрымае ў бюджэт

б прапановы. Адказныя інстанцыі думаюць над тым, як вырашыць праблему, але да лепшага пакуль нічога не змяняецца. Можна, вядома, звесці ўсё да таго, што ў дзяцей з’явілася больш “спакусаў”, магчымасцяў рэалізаваць схільнасці так, што іх хобі ў далейшым дакладна стане стартывай пляцоўкай, якая дазволіць ім нябедна існаваць далей. Што прэстыж прафесіі музыканта за апошнія гадоў дзесяць істотна знізіўся — у першую чаргу з-за матэрыяльнага фактару: у гэтай сферы застаюцца працаваць фанатыкі. Усё так. Але калі мы хочам спыніць небяспечную тэндэнцыю, якая вядзе ў канчатковым выніку да дэградацыі беларускага музычнага мастацтва, то меры неабходна прымаць.

Калі казаць канкрэтна пра навучальны працэс, больш трэба надаваць увагі індывідуальнаму падыходу, дазваляць педагогам больш “імправізаваць” са сваімі вучнямі,

сапраўдныя выдумшчыкі, якія намагаюцца небанальна весці свае ўрокі, пастаянна шукаюць у інтэрнэце тое, што дапаможа ім у выкладанні, “пампуць” навінкі спецыяльнай літаратуры. Зразумела, што з гадамі яны... супакояцца, але...

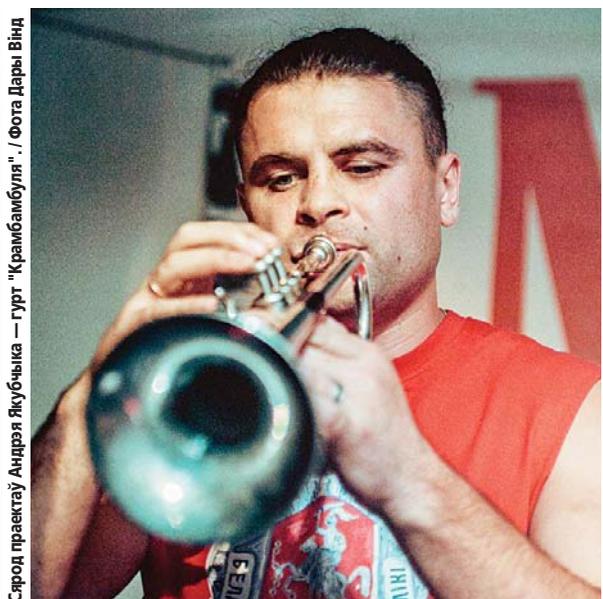
З ССНУ ды каледжамі кантакты ў нас наладжаныя. Мы перыядычна прыязджаем туды з вучнямі, якія падаюць надзею, іх там праслухоўваюць, даюць заданні, кансультуюць настаўнікаў такіх хлопцаў — на што неабходна звярнуць асабліваю ўвагу пры навучанні.

Ірына КЛІМЕНКА:

— Я каля дваццаці гадоў выкладаю ў дзіцячых школах мастацтваў. І што б хто ні казаў, цікавасць дзяцей да навучання музыцы (акрамя ўрокаў у агульнаадукацыйнай школе) ёсць. Скажу больш: няхай усім вядома, як дзеці нярэдка трапляюць у такія ўстановы не па сваім жаданні,

Пра “плазму”, трох чалавек і таксістаў

Дзіцячыя школы мастацтваў вуснамі музыкантаў-педагогаў

Ірына Кліменка ў складзе гурта “Naka”. Сярод праектаў Андрэя Якубчыка — гурт “Крамбамбуля”. / Фота Дары Вінч

лішнія грошы. І, вядома, такая “рэформа” адаб’ецца на якасці выкладання, бо педагогі будуць вымушаны карэктаваць свае заняткі, чамусьці менш надаваць увагі. Натуральна, што панізіцца зарплата, значыць, “нарэшце” энтузіязм у некаторых з настаўнікаў згасне зусім і яны стануць звальняцца. І нікога не трэба спецыяльна аптымізаваць...

У гэтым кантэксце мне не здаецца фантастычным, што ўжо ў агледнай будучыні ДШМ паступова пачнуць становіцца прыватнымі. Гэта нармальнае сітуацыя для ўсяго цывілізаванага свету, калі разам з дзяржаўнымі ўстановамі культуры ёсць і камерцыйныя. Аднак баюся, што шмат што перавернецца з ног на галаву. Упэўнены, што, адмовіўшыся ад акадэмічнай базы, па жаданні бацькоў-замоўцаў іх дзяцей “прыватнікі” адразу ж будуць навучаць шансону ды г’н’b — таму, што, на думку тат і мам, прынясе іх дзецям рэальныя грошы ў будучыні.

Ірына КЛІМЕНКА, клавішніца гурта “Naka”, выкладчык фартэпіяна на класічным аддзяленні Дзіцячай музычнай школы мастацтваў № 18 горада Мінска:

— Засмучае тое, што з выпускнікоў такіх устаноў як наша, ідуць працягваць сваю музычную адукацыю ў ССНУ, каледжы ў сярэднім са школы чалавекі, напэўна, тры ў год. Значыць, неабходна перагледзець нешта ў навучанні ў такой велізарнай інстытуцыі, як сетка ДШМ. Ведала б, што менавіта, даўно вылучыла

асабліва калі гэта педагогі-практыкі, якія выступаюць самі. Прасцей, натуральна, з году ў год прытрымлівацца калісьці зацверджанай праграмы. Нейкая непарушная база застаецца павінна, але ж у наш час усё так імкліва змяняецца, у тым ліку і музыка. І засвойваць яе асновы, развівацца ў ёй трэба паводле новых тэндэнцый. На жаль, не заўсёды адміністрацыя школ мастацтваў гэта разумее. Дзецім цікава, калі іх вучаць на сучасным матэрыяле, калі выкладчык падыходзіць да заняткаў нефармальна, спрабуе размаўляць, музіцыраваць з імі на іх мове. На жаль, многія з настаўнікаў баяцца выйсці за рамкі канонаў, баючыся, што не будуць падтрыманыя кіраўніцтвам школ.

На мой погляд, ДШМ патрэбна дыферэнцыяцыя ў тым сэнсе, што калі дзіця дасягае дзесяцігадовага ўзросту, становіцца ясна: ці неабходная яму прафесійная адукацыя або хай захапленне застанеца для яго захапленнем. Гэта значыць, відавочна таленавітых дзяцей трэба навучаць неяк па-асабліваму. У нас жа па-ранейшаму ўсе ідуць пад адзін грабянец, таму што сэнс дзейнасці ДШМ складаецца і ў тым, каб рыхтаваць усіх запар дзяцей да паступлення ў сярэднюю профільную ўстанову — на шляху да атрымання вышэйшай музычнай адукацыі.

На пазітыве

Андрэй ЯКУБЧЫК:

— Мне падабаюцца маладыя педагогі, якія прыходзяць да нас, — дасведчаныя, актыўныя, многія —

а па капрызе бацькоў, зараз нас выбіраюць больш свядома. Падлеткі працягваюць займацца, цалкам аддаючы справу за справу ў тым, што пераважнаму іх ліку прафесія музыканта казачных заробкаў не прынясе, што, магчыма, трэба будзе падпрацоўваць яшчэ недзе. Вось гэта мне ў цяперашніх дзедях падабаецца — гатоўнасць адчуваць цяжкасці, не здраджваючы сваёй мары. (Іншая справа, што жыццё ўносіць свае карэктывы, і планы часцяком застаюцца планамаі.)

Напэўна, таму і ўзровень выкладання не “асядае”, хоць, здавалася б, павінен быў: у педагогі таксама ідуць людзі, якія проста не ўяўляюць сябе ў нейкім іншым рамястве. Дзіўна, але гэта так, і праблем з выкажаснымі кадрамі па большай частцы ў ДШМ не існуе.

Калі казаць пра ланцужок “ДШМ — ССНУ”, то ў выпадку маёй школы ён працуе так, як і павінен. Я найбольш таленавітых сваіх вучняў нацэляваю на паступленне ў такія ўстановы, як бы на сваім прыкладзе даючы зразумець, што так, будзе нялёгка, але можна ж жыць, а не выжываць, займаючыся ўлюбёнай дзейнасцю і выкладчыцкай, і артыстычнай. Прадстаўнікі ССНУ пастаянна курыруюць спецыяльнасці нашых аддзяленняў, рацяць педагогам, сочаць за навучэнцамі, “вядуць” іх... Вось толькі прыходзіць да іх паступаць усё тыя ж тры чалавекі...

Пра погляд на сітуацыю з боку музыкантаў — выкладчыкаў ССНУ — у наступных нумарах “К”.

Дзяжурны па нумары

Ісці ў народ ці не?

Да добрага хутка прывычайваешся, прымаеш яго як дадзенасць і пачынаеш цаніць толькі тады, калі яно знікае. Ужо шэсць гадоў сталічная плошча Якуба Коласа скарыстоўваецца як пляцоўка, дзе дэманструюцца рэпрадукцыі мастацкіх твораў. “Гасцявалі” там Казімір Малевіч і Марк Шагал, Мікалай Сяляшчук і Вялянцін Губараў. Была тут і груповае выстава — рэпрадукцыі твораў 16-ці сучасных беларускіх мастакоў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

Памятаю, калі ўсё распачыналася, думкі ў грамадзе адносна ідэі экспанавання твораў музейнага фармату на вуліцы (нават у выглядзе рэпрадукцый) былі супрацьлеглыя. Хтосьці лічыў, што гэта важны крок у працэсе эстэтызацыі асяроддзя, дзе бракуе станючай эмацыянальнасці. Тым больш ёсць людзі, якіх не зацягнуць у музей і за бясплатна. І выстава рэпрадукцый на плошчы, якую не абмінеш, — эфектыўная форма асветніцтва сярод згаданай сацыяльнай групы.

Ад іншых можна было пачуць, што гэта прафанацыя. Маўляў, калі з аднаго боку, паводле савецкай завяздзёнкі, “мастацтва належыць народу”, дык з другога — “мастацтва — месца неагароджанае, і кожны туды пнецца”. Для ўспрымання твораў патрэбна атмасфера, і не атмасфера загазаванай вуліцы. Мастацтва музейнага фармату не варта ператвараць у вулічную аздобу. Бо паніжэнне статусу рэальна азначае страту прэстыжу. А на тых, хто не мае патрэбы ў падвышэнні інтэлекту і агульнай культуры, не варта нават марнаваць час і сродкі. Зрэшты, ні ў Эрмітаж, ні ў Луўр, ні ў Траццякоўку нікога гвалтам не цягнуць, але музей праз гэта не бядуюць.

Як мяркую, рацыю мелі абодва бакі. Гэта вечная спрэчка: ці мастацтва мусіць ісці ў народ (даруйце за параўнанне, як місіянер да абарыгенаў), ці народу трэба цягнуцца да высокіх узораў культуры. Найлепшы варыянт — сустрэчны рух.

Але ў нашым канкрэтным выпадку праект аказаўся ўдалым. Каб зараз плошча Якуба Коласа перастала быць экспазіцыйнай пляцоўкай, гараджане ўспрынялі б гэта як страту. І гэтым разам, не заходзячы ў музей, проста шапціруючы па плошчы, можна азнаёміцца з творчасцю 35-ці сучасных беларускіх мастакоў. Розныя пакаленні, розныя эстэтычныя арыенцыры і стыльвыя дамінанты. Але ў гэтых візуальных вобразах дапытлівы глядач здолее прачытаць і ментальны код нацыі і рытмы цывілізацыйнай дынамікі некалькіх дзесяцігоддзяў.

Я заўважаю, што пасля таго, як плошча стала прасторай мастацкіх выстаў, людзі рухаюцца па ёй больш павольна ў параўнанні з тым часам, як выстаў не было. Людзям падабаецца новая функцыя плошчы. Мяркую, што гэты досвед можна было б перанесці і на іншыя гарады. Хай бы адна выстава аздабляла сталічную плошчу, на якой яна ўжо стала роднай, а яе дубль вандраваў па краіне — па фестывалях і іншых святочных імпрэзах. Вазлізі ж у свой час на гарадах, дзе ёсць прыстойныя выставачныя залы, мастацкія выставы з мінскіх фондаў, дык чаму б не гастраліваць буйнамаштабным рэпрадукцыям?

Заканчанне.
Пачатак на старонцы 1.)

Шмат хто прыходзіць на пляцоўкі ўжо падрыхтаваным — са сваім крэслам ці дыванком — і спакойна сядзе глядзець спектаклі на зямлю. Гэтак выпрацоўваецца глядацкая культура. Паступова мы ахопліваем розную аўдыторыю. Асабліва летась была заўважнай колькасць дзіцячых спектакляў — выхоўваем свайго маленькага глядача, які прыходзіць са сваімі бацькамі. Я хацела б яшчэ раз звярнуць увагу на тое, што форум ці іншы вулічны фестываль — гэта не проста свята, а працэс аб'яднання адных людзей з іншымі людзьмі, горада і яго жыхароў.

— Якім зьменам у мастацкім асяроддзі пастрыяў гэты працэс?

М.К.: — Форум адкрыў дзверы іншым жанрам і відам мастацтва, людзі сталі задумвацца пра тое, каб выйсці са сваімі працамі на вуліцу. Мне падаецца, што першымі адгукнуліся архітэктары і ўрбаністы. Затым стала заўважнай гарадская скульптура. На мінулым тыдні, напрыклад, “Спеўны сход” збіраўся на Зыбіцкай, на пляцоўцы Свабоды праходзілі паказы мод — цяпер гэта ўжо нікога не здзіўляе і не пужае.

У.Г.: — Нават ідэю выстаў “Арт-астравы”, што цяпер кожны год адкрываецца каля Камсамольскага возера, мы прывезлі з Амьена, калі вярнуліся адтуль з фестывалю.

Т.Я.: — Вулічны рух па-новаму паказвае гараджанам знаёмую прастору. Летас наш фестываль выбраў адной з пляцовак Карэтных дварык на вуліцы Кірыла і Мяфодзія — і цяпер гэта добра вядомая ўсялякая пляцоўка для самых розных мерапрыемстваў. Квартал Верхняга горада, які цяпер называюць пешаходным, сфарміравалі людзі, звязаныя з вулічнай культурай.

М.К.: — Гэта ўсё наступствы першых фестывалю, калі разам працавалі і рамеснікі, і харэографы, і музыкі, і фокуснікі, і тэатральныя артысты, і арганізатары ларпаў. Потым хтосьці стаў развівацца разам з намі, а хтосьці — сам па сабе, але таксама на вуліцы. Вялікі штуршок развіццю вулічнага руху даў Чэмпіятат свету па хакеі ў 2014-м. Мы ўпершыню тады працавалі ў гістарычным цэнтры, а горад яшчэ не разумеў, як можна запоўніць гэтую прастору, дзе знаходзілася шмат людзей — і замежнікаў, і мясцовых жыхароў. Цяпер мы бачым, што паказаныя нам фармат быў прыняты.

У.Г.: — За пяць гадоў мы пераканалі гарадскія ўлады, што вартыя ўвагі, таму што вулічны рух цікавы вялікай колькасці людзей, а без муніцыпальнай падтрымкі ён не можа існаваць нідзе.

— Дзе і ў якіх кірунках развіваецца гэты рух па-за Мінскам?

М.К.: — З першага ж форуму мы сталі выяжджаць у іншыя гарады рэспублікі, што дало штуршок развіццю падобных праектаў у Віцебску, Магілёве, Брэсце... Там зразумелі, што стандартныя прамавы і дыскатка — зусім не абавязковы фармат для вулічных святаў, што можна прапанаваць людзям магчымасць стаць не проста глядачамі, а саўдзельнікамі.

Т.Я.: — Напрыклад, у Магілёве вулічны рух таксама актыўна стаў развівацца ў 2013-м, калі рэжысёр Жан Мельнікў са сваімі артыстамі прайшоў па пешаходнай вуліцы Ленінскай “смеццёвым шэсцем” — ён быў у вобразе барона, які кіруе сваімі падданымі і паказвае, дзе не хапае смецця, каб яны яго туды накідалі. І яны кідалі, але завяршылі шэсце артысты ў вопратцы супрацоўнікаў ЖЭСу: спачатку смецце збіралі яны, а потым

Рух ажылай прасторы

Чаму прамавы і дыскатка — не абавязковы фармат вулічных святаў?

Плэчка пельшэга Мінскага форуму вулічных тэатраў. / Фота з архіву фестывалю

Уладзімір ГАЛАК, мастацкі кіраўнік Нацыянальнага цэнтру сучасных мастацтваў, мастацтва і тэатразнаўца, аўтар і арганізатар тэатральных праектаў, апынуўся ў прасторы ўвагі “К” і як пераможца Рэспубліканскага конкурсу культурных праектаў і ініцыятыў творчай моладзі “Теній-стартап” (гл. “К” №9 № 12 і 15 за 2017 г.). Уладзімір вылучаў праект, які нібыта яднае вулічна-тэатральныя эксперыменты — прамадэ-спектакль “Голас Мінска”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

— У свеце ёсць прыклады спектакляў, разлічаных на розныя варыянты “абжыванія” іншай прасторы. Спектаклі, у час якіх змяняецца не антураж на сцэне, а сама пляцоўка, дзе іграюць артысты. Адапваецца, перамяшчаюцца і гледачы: пераходзяць з пакоя ў пакой, выходзяць з залы ў фэе — рухаюцца туды, куды іх запрашаюць. Нават станаўчыя ўдзельнікамі балю ці якой іншай падзеі.

— Штосьці падобнае пачало ўнікацца і ў нас. Узгадаю навагоднюю “Смечную каралеву” польскага рэжысёра Дарыуша Язерскага ў новым дзяткінам

“Голас Мінска” — крок за крокам

тэатры “Кропка”, красавіцкую прэм’еру “Бога казытанія” грузінскага рэжысёра Давіда Мгебршышвілі ў прасторы Галерэі “Сталоўка XYZ”, дзе ў пачатку другой дзеі гледачы ператвараліся ў наведвальнікаў фэаывыставы. Праўда, ваша прапанова, вылучаная на конкурс, была раней.

— Дый па змесце яна адрозніваецца! Бо мне хацелася б сумясціць тэатр з... экскурсіяй па горадзе.

— Добра, тады згадаю сумесны беларуска-славаенскі “Стрыпкокер”, прэзентаваны на ІІІ Мінскім форуме вулічных тэатраў і Міжнародным форуме тэатральнага мастацтва “TeART” у 2014-м: пад кіраўніцтвам “экскурсавадаў” Аляксся Стрэльнікава гледачы блукалі па Верхнім горадзе, знаходзячы вартыя ўвагі арт-аб’екты ў самых звычайных побытавых рэчах.

— Мой “шпацыр” крыўкі іншы. Ён таксама будзе пачынацца, мяркую, ад сталічнай Ратушы, але завершыцца дзесьці непадалёк ад новага будынка Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Гледачы агульнай колькасцю да пяці дзесяці чалавек збіраюцца ва ўмоўным месцы і, уключыўшы плэер з навушнікамі,

пачынаюць рухацца па спланаваным маршруце. Загледзя запісаны голас у навушніках (адсоўл і назва праекта) не толькі накіроўвае гледачоў ісці ды глядзець туды ці сюды, але і расказвае штосьці цікавае пра сустрэтыя аб’екты.

— Дык атрымліваецца звычайная вулічная экскурсія! Прычым тут тэатр?

— Пры тым, што вам не проста гавораць паглядзець направа ці налева, а распавядаюць (дадам, пад музыку, як гэта бывае, прыкладам, у радыётэатры) нейкую сюжэтную лінію. Але, у адрозненне ад той жа аўдыякніжкі, прыдуманая гісторыя паўстае перад вачыма быццам “жыўцом”, у “жывых джаркацыях”. Бо па гэтым маршруце вядзе там-сам сустрэкаюцца артысты — і, у залежнасці ад сцэнарнай сітуацыі, пачынаюцца гэтыя сумесныя вулічнага тэатра, флэш-моб, перформансы.

— А звычайныя мінакі — ці не будуць яны замінаць спектаклю? І ці не будуць замінаць спектаклі ім самім?

— Калі вы пра “дробных хуліганяў”, дык ад іх не застрахаванае ніводнае вулічнае прадстаўленне. У астатнім мы ж не збіраемся ладзіць паказы ў натоўпе ля завадскай праходзіці ці на

ажыўленых вуліцах у “гадзіну пік”. Больш за тое, маршрут і графік правядзення такіх спектакляў і ўсёй Беларусі. Дый для здароўя карысна! Сучаснаму чалавеку прыяе і яго цяперашняй гіпедыямі не перашкодзіць крыўкі прайсціся па вуліцы.

— Праект цудоўны, толькі... хто ўсё гэта ўвасобіць? Ці ёсць на прыкмеце рэжысёры, аўтары?

— Планаваўся, што ўсё будзе ажыццяўляцца сумесна з Цэнтрам эксперыментальнай рэжысуры Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў. Поле дзейнасці тут вялікае, нафантазіраваць можна многа. На сёння гаюльнае — каб праектам зацікавілі адпаведныя дзяржаўныя структуры. Паводле папярэдняга каштарысу, для старта спатрэбіцца крыўкі больш за 12 тысяч рублёў. Акупіцца ж праект літаральна праз 30 паказаў — пры кошыце білета ў 10 рублёў. У традыцыйных тэатральных пастапоўках болей за ўсё грошай, як вы разумееце, звычайна сыходзіць на сцэнаграфію і касцюмы. А тут сцэнаграфія не патрабуецца. А дый колькасць артыстаў не павінна быць вялікай — чалавек шэсць, паўна, хопіць. Можна задзейнічаць і студэнтаў: для іх гэта будзе добрай праектацыя.

— І ўвогуле на турыстычных аб’ектах, куды завітаюць не паасобку, а экскурсійнымі групамі. Да таго ж, у такіх спектаклі можна дадаць і элемент квісту, інтэрактыву. А калі дзеянне будзе разгортвацца не ў цэнтры населенага пункта, а дзесьці ў заагараднай зоне, дык магчыма і гульні задзейнічаць — асабліва, калі збярацца маладзёжная “тусоўка”.

Ташча Рыукова.

Уладзімір Галак.

да іх далучыліся мінакі. Пасля разавых акцый з’явіліся фестывалі. На жаль, пасля смерці Жана Мельнікава фестывалю больш няма, але рух усё адно не спыняецца.

У.Г.: — Адначасова і незалежна адзін ад аднаго гэты рух пачаўся адразу ў трох гарадах — у Мінску, у Магілёве і ў Гродне, дзе таксама з’явіўся і штогод у чэрвені праводзіцца “Бі-міні-фестываль”. Да гэтага часу на “M@T.кантакт” у Магілёў ці на “Белую вежу” ў Брэст прывязалі вулічныя тэатры, праходзілі разавыя мерапрыемствы з удзелам артыстаў, але вулічнае мастацтва як з’ява не было шырока прадстаўлена гледачу да заданага часу.

М.К.: — Важна, што тады разам сабраліся зацікаўленыя людзі і сканцэнтраваліся вакол ідэі, якая прыйшла са знешняга боку — Марына Акішына, якая арганізоўвае фестываль у Яраслаўлі, прывяздала з прапановай арганізаваць вялікі міжнародны тэатральны караван і завяршыла яго кропкай зрабіць менавіта Мінск. Караван не атрымаўся, а Мінск атрымаўся.

У.Г.: — Калі Брэст абвясцілі культурнай сталіцай у 2015 годзе, я зразумеў, што гэта добрая нагода прапанаваць гораду вулічную праграму. Нам былі вельмі рады, і на наступныя год яны самі брэстчане паспрабавалі арганізаваць там фестываль.

Т.Я.: — У 2015 годзе дзякуючы рэжысё-

ру Уладзе Цвіці з’явіўся вялікі фестываль “На сяміх вятрах” у Віцебску. Сем вятроў — сем відаў мастацтва. Там прадстаўлены і вулічныя пазты, і перформеры, і мастакі, і музыканты, і артысты. Ён праводзіцца ў ліпені і супадае па часе са “Славянскім базарам...”

У.Г.: — Сёлета культурнага сталіца Беларусі — Бабруйск, таму прапанавалі прывесці і туды нашых артыстаў. З 12-й да 17-й гадзіны 2 ліпеня выступала на пешаходнай вуліцы Сацыялістычнай.

М.К.: — Насамрэч усе хочучы бачыць і сябе вулічных артыстаў. Любань, Ліда, Кобрын, Браслаў — увесь час уднікаюць нейкія прапановы ад гарадоў, але не заўжды атрымліваецца ўсё ўгадніць.

У.Г.: — Мы часта гатовыя, але грошай на падзею няма.

— Тады дзе можна іх знайсці пры ўмове, што зарабці на вулічных выступках немагчыма?

У.Г.: — Вулічны тэатр не быў і не можа быць самаакупным. Мы не прадаем на яго прадстаўленні білетаў, таму ёсць толькі два варыянты, каб вырашыць пытанне — альбо фестываль ці канкрэтны выступ фінансуецца мясцовымі ўладамі, зацікаўленымі правесці мерапрыемства, альбо трэба шукаць спонсара, якому можна прапанаваць правесці цікавую іміджавую акцыю. Глядчы нічога не плаціць, але артыстаў трэба, як мінімум, дзесьці рассяліць і пакарміць, апліціць ім дарогу.

— Калі замежныя госці штогод розныя, то імёны беларускіх артыстаў у пра-

граме амаль адны і тыя ж. Новыя не з’яўляюцца ці проста не трапляюць у праграму?

М.К.: — Спачатку год за годам мы адкрывалі тыя калектывы, што ўжо існуюць. Цяпер прыйшоў момант, калі ўсіх, хто працуе ў Беларусі ў такім кірунку, мы ўжо прыцягнулі да сябе. Некаторых заахвочваем спрабаваць сябе на вуліцы, але яны звычайна ўсё ж такі працуюць у іншай прасторы — Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Максіма Горкага ці Белдзяржцырк.

У.Г.: — Новыя імёны ўсё ж такі з’яўляюцца, але пад разавымі праектамі. Існуюць студыі пры тэатрах “Вір”, “Eye”, “Інжэст”, “Мустаў” спрабаваў праводзіць заняткі, у мінулым годзе мы арганізавалі школу вулічнага тэатра і яе выпускнікі будуць выступаць на форуме. Калі камусьці станавіцца цікава прапанаваць сябе ў такім кірунку, яны спрабуюць — і на гэтым, на жаль, усё, бо яркавых вынікаў адразу не будзе, выдатнага спектакля ў першы ж год не атрымаецца, суперзоркай экрану не станеш, грошай не заробіш. Няма ў нас ні інфраструктуры, ні сацыяльнай абароненасці вулічных артыстаў. Нават статус, паўтараю, у іх няма. Адзінае за магчымага — атрымаць сертыфікат творчага работніка, але для гэтага трэба давесці, што ты артыст, які супрацоўнічае з рознымі арганізацыямі і фестывалю. Таму ў вулічным руху застаюцца толькі ініцыятыўныя людзі, якім проста ў кайф гэтым займацца.

К

У апошні дзень красавіка трагічна загінуў адзін з таленавітых людзей Слоніма — скульптар Леанід Богдан.

У школе Лёня быў звычайным хлопчыкам, нават трохи сарамлівым. Але калі пачынаў нешта рабіць — майстравалі ці малюваць, — то атрымлівалася лепш за ўсіх вучняў і нават настаўнікаў. Праўда, лёс яго закінуў не ў мастацкае вучылішча, а ў чыгуначны тэхнікум. Не знайшоўшы і на чыгуначы жадаанай романтикі, ён хутка паступіў у Маскоўскі завочны народны ўніверсітэт мастацтваў на факультэт жывапісання і графікі. Вучоба падобалася, ён з радасцю браўся за плыні і пластылін, з якіх ляпіў выявы знаёмых, сяброў і суседзяў. Пасля ўніверсітэта Леанід назаўсёды свайго лёсу звязваў з родным Слонімам, які вельмі любіць і хацеў, каб горад над Шчарай быў самым прыгожым у Беларусі.

У 1970-х — 1980-х Леанід Богдан сур’ёзна захапіўся скульптурай, а потым і гісторыяй роднага краю, біяграфіяй яго знакамітых людзей, стаў цікавіцца матэрыяламі па гісторыі Вялікага Княства Літоўскага. І, вядома ж, стварыў партрэты знакамітых людзей. Першыя

Дык у НЦСМ вы “па сумяшчальніцтве” за перакладчыка? А шчы, як я назірала ў час правядзення на вашай сцэне спектакляў, і за адміністратара?

— Дзяржэцэ, а за грузчыка, рабочага сцэны таксама. Але ж хочацца, каб наш цэнтр стаўся сімвалам творчых эксперыментаў і ўсёго найноўшага, што з’яўляецца ў галіне сучаснага мастацтва. Такія спектаклі, як “Люзіі”, “Камера, якую дала мне маці”, з’явіліся пры падтрымцы НЦСМ. Мы развівалі кірункі форум-тэатра, дзе гледачы могуць заняць месцы кагосьці з артыстаў і паўплываць на далейшы разгорт падзей, пльэйбэк-тэатра, дзе гледачы распавядаюць свае гісторыі, артысты ж спантанна-імпрывізацыйна разыгрываюць іх. Прыязджаюць да нас і спектаклі з іншых гарадоў Беларусі, з замежжа. Сачыце за афішай! Прыемна, што паказы і мерапрыемствы на нашай сцэне карыстаюцца попытам. Водукуі таго ж фестывалю дзіцячы тэатр “Казачны джэм” ідуць і дагэтуль. Імкнемся, каб глядач прыходзіў на спектаклі не выключна “адпачыцца” і “адкульчыцца” ад жыццёвых праблем, а, наадварот, паразважаць. Тая ж мэта і ў праекта “Голас Мінска” — сумясціць прыемнае з карысным...

К

Новы фільм пра вайну — так можна сцісла сказаць пра беларускую стужку “Пёс Рыжы”, паказ якой у кінатэатрах заплаваны на восень.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Асноўныя здымкі зняліся пад Мінскам, на “Лініі Сталіна”. Адначасу добраю аперацарскую работу (Ігар Чарныш) — заснаваную на полістыстыцы, разнастайную паводле прыёмаў. Звярну ўвагу на пазычны фінал, калі відарыс, поўны сонечных промняў, набывае злёгка рудое адценне. На філасофскія развагі настройвае музыка — найперш, працяглыя акорды струнных (на жаль, у камп’ютарнай, хаця і якаснай версіі), інтанацыйная лінія якіх вядзе да старадаўніх царкоўных песняспеваў. Прадюзаарна кінастужкі і адначасова кампазітарам выступіў Сяргей Ждановіч, вядомы і як эстрадны дзеяч (у тым ліку, аўтар песень, спявак, аранжыроўшчык), а як кіраўнік прадюзаарскага цэнтра “Non-stop records”. Многія памятаюць лёташні аічыны фільма “Мы, браты...”, дзе Ждановіч таксама выступаў прадюзаарам і адным з кампазітараў, а ў камандзе былі некаторыя з удзельнікаў цяперашняй стужкі.

Азначанне “пра вайну” — частка зместу. Звярнуўшыся да адной з забытых старонак Вялікай Айчыннай — падрыхтоўку сабак-знішчальнікаў танкаў, пастановаўчыкі ўзнялі чужыя вечныя тэмы, закрэпачылі ініцыятыўныя эпохі: і атмасферу канца 1930-х з іх рэпрэсіямі, пад якімі маглі “маскіравацца” жудасныя праявы помсты ці перавайшчыня ўлады, і оучаснасць, дзе правядзенне разнастайных

К

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

рабкоя — дакладней, адна з модных сёння рэканструкцый ваенных тагачасных рэалій. Вайна паўстае як успаміны аднаго з герояў — і той угадвае не ўласны ў ёй удзел, а расповеды жанчыны, якая замяніла яе маці. Тая, у сваю чаргу, таксама не была сведкай боляшасці падзей, даведаўшыся

“патрыятычных імпрэз”, у тым ліку ў выглядзе шоу, не гарантуе адсутнасці хамства. Гэта ці не першы аічыны фільм аповешч гадоў, дзе няма “нестыкоўчых” на ўзроўні сюжэта, няма шматслоўя, не натуральных “афіцыйна-лозунгавых” дыялогаў, затое радкія афарывы ўплечены ў агульнае рэчышча так, што па-

ра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

К

рабкоя — дакладней, адна з модных сёння рэканструкцый ваенных тагачасных рэалій. Вайна паўстае як успаміны аднаго з герояў — і той угадвае не ўласны ў ёй удзел, а расповеды жанчыны, якая замяніла яе маці. Тая, у сваю чаргу, таксама не была сведкай боляшасці падзей, даведаўшыся

“патрыятычных імпрэз”, у тым ліку ў выглядзе шоу, не гарантуе адсутнасці хамства. Гэта ці не першы аічыны фільм аповешч гадоў, дзе няма “нестыкоўчых” на ўзроўні сюжэта, няма шматслоўя, не натуральных “афіцыйна-лозунгавых” дыялогаў, затое радкія афарывы ўплечены ў агульнае рэчышча так, што па-

К

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

ра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

“Пёс Рыжы”: зноў “пра вайну”?

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць аповед да ўзроўня калі не легендарна, дык падаанна, прычым менавіта сямейнага. Такі прыём, хочаш ці не, настройвае гледача на пошук уласных сямейных гісторыяў, на шчырыя, зацікаўленыя размовы з бацькамі, бабулямі-дядулямі ды іншымі прадстаўнікамі свайго роду. Такая сувязь пакаленняў і ёсць патрыятызм (як тут не ўзагадаць фразу маці з “Трыбунала” Андрэя Макашкі: “І шце радзіла, я табе і радзіма”) — патрыятызм сап-

К

пра іх ад свайго мужа. Удала абрана форма “ўспамінаў пра ўспаміны” не толькі здымае пытанні абавязковай “дакументальнасці” кожнай дробязі (хаця ў фільме і без таго ўсё дастаткова рэалістычна, без сідкад на праславую “кіношнасць”), але і ўзводзіць

Даўно мы не былі ў Случкім раёне. А дарэмна. Менавіта тут у свой час былі дасягнутыя ці не першыя ў краіне пераканаўчыя вынікі ў аказанні платных паслуг, у наладжванні маладзёжнага адпачынку і дыскацэжнага руху. Карацей, едзем у край случкіх паясоў ды працавітых людзей.

Яўген РАГІН,
Кастусь АНТАНОВІЧ,
Мінск — Глускі раён
Магілёўскай вобласці —
Любанскі і Случкі раёны
Мінскай вобласці —
Мінск / Фота аўтараў

Журналісцкі
аўтатур
газеты
"Культура"

Невядомы ў Ісерне.

Случчына: малады спецыяліст + інавацыйныя тэхналогіі

Калі Паліна — самая галоўная

Не адно словы вялікія

У вёсцы **Ісерна** кіраўніца клуба знаходзілася ў адпачынку. Але на пэўны час давялося тут затрымацца. Карцела даведацца, чый бюст усталяваны на высокім пастамеце ля ўстановы культуры. Абліччам невядомы выдаваў нібыта на Францішка Багушэвіча. Подпісу не было, людзей на вуліцы — таксама. Мы, трохи расчараваныя адсутнасцю адказаў на пытанне, меліся скіравацца на прастркі на Случку. Праз час у **Вялікай Сліве** (летам сюды трэба ехаць, летам!) пабачылі з дарогі будынак, "уганраваны" бардовай шылдай і падобны да ўстановы культуры. Журналісцкі інстынкт змусіў рэзка затармазіць.

Дзверы Вялікасліўскай бібліятэкі-клуба аказаліся адчыненымі, а ў самой установе віравала жыццё: мясцовыя школьнікі, вызначыўшыся са сваімі кніжным выбарам, сталі ў чарзе па афармленне фармуляраў. Тут, аказваецца, не толькі словы вялікія, але і чытацкае кола. А кіруе гэтым вірам Алена Самусевіч.

Апрача кніг, разлічаных на іх узрост, у руках дзяцей заўважылі і перыёдыку — аказалася, узялі пачытаць для бацькоў.

Установа ў фармаце бібліятэкі-клуба працуе ўжо некалькі гадоў. Скаргаў на паступленні новай літаратуры ў загадчыцы няма — маецца падпіска і на шэраг запатрабаваных мясцовымі жыхарамі газет і часопісаў, сярод якіх і наша "Культура".

Тое, што чытача тут цэняць і заахочваюць да чытання, стала зразумела з інфармацыі на стэндзе, дзе сярод іншага на "візітоўцы" ўстановы адлюстраваны вынікі конкурсу "Суперчытач-2016 года" і "Самая чытаючая сям'я". У першай намінацыі сярод трох соцень запісаных у бібліятэцы мясцовых жыхароў (да слова, бібліятэчны фармуляр мае тут кожны другі) перамагла Наталля Чыжык, у другой — сям'я Івана Бурака. Якасны маркетынгавы падыход да справы!

Апрача падбору літаратуры і ўласна кнігавыдачы не забываюцца ў бібліятэцы на краязнаўчую працу (мы пазнаёмліліся з летапісам вёскі) і на славуных землякоў, сярод якіх ёсць і пісьменнікі.

Здавалася б, у жыхароў Вялікай Слівы будзе вялікая ахвота і да займаўнай беларускай літаратуры на роднай мове. Але, на жаль, вялікай цікавасці не назіраецца. Ці не агульная для ўсёй Белар-

Паліна Панамарова з Гацука.

Кіраўнік бібліятэкі-клуба ў Вялікай Сліве Алена Самусевіч са сваімі чытачамі.

Гацукоўская моладзь у СДК не сумуе.

сі бібліятэчнай недапрацоўка: сярод мноства мерапрыемстваў, пазначаных у плане на сакавік бягучага года, не пабачылі выразна накіраваных на папулярнае слова. А з улікам таго, што ўстанова мае статус бібліятэкі і адначасова клуба, уяўляецца лагічным правядзенне літаратурна-забаўляльных святаў, конкурсаў і сустрэч. Спадзяёмся, што ўлетку-ўвосень тут будзе багата цікавостак, пасля якіх будуць выстройвацца чэргі ахвотных на кнігу на роднай мове.

(Не)лірычнае адступленне Яўгена Рагіна

У мяне тут прэтэнзіі да нашых пісьменнікаў. У любым палацы культуры ці СДК мы пастаянна бачым пярэстыя афішы эстрадных зорак, што тут выступалі ці толькі плануюць гэта ажыццявіць. А вось афіш з аносамі літаратурных вечарын з нагоды прыезду сталічнага пісьменніка (і не толькі земляка!) мы не бачылі ніколі! Ці ж справядліва? Пісьменнік (калі ён пісьменнік) таксама павінен збіраць залы. І не толькі знаёміць са сваімі творами ці планами, але і адказваць на пытанні, прапагандаваць родную мову ды нацыянальную культуру. Глядзіш, попыт на беларускамоўную кнігу і павялічыўся б. Дый літаратуру

не пашкодзіць час ад часу вяртацца ў народ. Больш сэнсу ў творах будзе, а чытачоў — у бібліятэках.

Фінансавая сімфонія

У **Случку** мы пагутарылі з загадчыкам сектара культуры аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Аленай Камоцкай. Цяпер у раёне актуальным застаецца пытанне стварэння комплексных устаноў культуры. Найперш, каб зберагчы сельскія бібліятэкі ад аб'яднання са школьнымі. Прыкладам, у выглядзе Цэнтра культуры, які ўключаў бы ў сябе СДК, бібліятэку, музычную школу пад кіраўніцтвам аднаго чалавека. Такое ўжо праходзілі ў 1980-х, калі пашыранымі былі шматгаліновыя культурна-спартыўныя ўстановы. Усё ідзе да таго, каб скарыстацца тым досведам. Як жа спадарыня Камоцкая, усё ў жыцці рушыць па спіралі. Але гэта толькі частковае вырашэнне праблемы. Сапраўды, якая карысць ад бібліятэкі, калі яе фонды састарэлыя і не паўняюцца?

Пакуль жа ў раёне чарговы раз сістэма культуры знала сваю рэарганізацыю: цяпер тут 16 устаноў са статусам юрыдычнай асобы, сярод іх — 9 музычных школ, аўтаклуб, музей, бібліятэка з філіяламі...

Ганарацця ў раёне і адносна новай установай — у Казловічах адкрылі Цэнтр традыцыйнай культуры на базе

толькі вызначыць, хто гэта, так і не змаглі. Не дапамаглі ні супрацоўнікі ўстаноў культуры Случчыны, ні эксперты ў сацыяльных сетках, куды "закінулі" выяву. Вылучалі нават версіі, што, маўляў, "дык гэта ж твой вобраз".

Але я пра іншае. Чаму б не выкарыстаць савецкую скульптурную спадчыну з сэнсам: чаму не рабіць квэсты, конкурсы, экскурсіі? Пры добрым падыходзе з'явіліся б і зацікаўленыя турысты.

"Сэрца" Паліны Панамаровай.

толькі вызначыць, хто гэта, так і не змаглі. Не дапамаглі ні супрацоўнікі ўстаноў культуры Случчыны, ні эксперты ў сацыяльных сетках, куды "закінулі" выяву. Вылучалі нават версіі, што, маўляў, "дык гэта ж твой вобраз".

Але я пра іншае. Чаму б не выкарыстаць савецкую скульптурную спадчыну з сэнсам: чаму не рабіць квэсты, конкурсы, экскурсіі? Пры добрым падыходзе з'явіліся б і зацікаўленыя турысты.

"24 гадзін не стае!"

Цяпер — пра галоўнае і галоўную. У падагалоўку нашага сённяшняга артыкула можна не плюс ставіць, а знак роўнасці. Малады спецыяліст — гэта ўжо па вызначэнні носьбіт і знаўца інавацыйных тэхналогій. У нашым выпадку малады спецыяліст — Паліна Панамарова, пра якую "К" пісала яшчэ напярэдадні размеркавання культурылага і спецыяліста менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці, які толькі што скончыў Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт культуры і мастацтваў. А размеркавалі Паліну ў аграгарадок **Гацук**, што на Случчыне. І не культуролагам (пакуль няма такіх пасадаў у штатным раскладзе), а дырэктарам СДК. Там мы з 24-гадовай дзяўчынай і пазнаёмліліся.

Але спачатку пункцірам пра пэўныя акаліччаны, што характарызуе асобу. У кабінеце Паліны — безліч моладзі і падлеткаў. У рабочай шафе напачатку — дапаможнік "Тэхналогіі культурна-дасугавой дзейнасці", які мы працяглы час цытавалі пад рубрыкай "Бібліятэка "Лабараторыя". Былі сярод гэтых персанажаў Чапаеў, Фрунзэ і Сталін. Не кажучы пра шматлікіх Леніных. Каля клуба-бібліятэкі ў Ісерне заўважылі яшчэ аднаго міфічнага персанажа, вось

(Не)лірычнае адступленне Кастуся Антановіча

Падчас нашых аўтатураўскіх камандзіровак перад устаноўмі культуры часцяком бачым самыя розныя скульптурныя "ізаважыні". Былі сярод гэтых персанажаў Чапаеў, Фрунзэ і Сталін. Не кажучы пра шматлікіх Леніных. Каля клуба-бібліятэкі ў Ісерне заўважылі яшчэ аднаго міфічнага персанажа, вось

ійскай Самары пачала сваю працу ў Гацуку са знаёмства з жыхарамі, маладымі і не вельмі. Выкарыстанне маркетынгу без ведання соцыуму — немагчымае. А потым ужо для мэтавай аўдыторыі пры падтрымцы сваіх вясковых равеснікаў і колішняга кіраўніка СДК Івана Нікіціна Паліна пачала ладзіць анімацыі, арт-тэрапіі, квэсты, івэнт-праекты (хто забыўся на сутнасць тэрмінаў, перачытайце матэрыялы "К" пад рубрыкай "Лабараторыя"). Працавала, словам, так, як у ВНУ вучылі. Моладзь цяпер з СДК літаральна не выходзіць. Паліна распрацавала шэсць

заданняў-гульніў, якімі можна заняць публіку да пачатку працы гурткаў і клубных фарміраванняў. Мы не будзем пераказваць змест усіх гэтых акцый: і газетнай плошчы "раскакрэваць" на ўсю краіну не хочацца. А пра тое, што ім ужо зацікавіліся ў раёне, сведчыць той факт, што літаральна днямі ў Гацуку працаваў абласны семінар культурна-работнікаў па абагульненні досведу працы з моладдзю. Паўтарымся: дзяўчыне 24 гады. "Скарга ў мяне адна, — кажа яна. — Не хапае гадзін у сутках!" Нічым не можам дапамагчы, шануюная Паліна. У гэтым, напэўна, і сутнасць шчасця, калі і 24 гадзін пастаянна не стае, каб штосьці давесці ў працы сабе ды іншым.

Жыве Паліна на здымнай кватэры. Аплачвае толькі камуналку. Дапамагла з жыллом адна з сябровак. Тэрмін адпрацоўкі заканчваецца ў жніўні. Яна прызнаецца, што зразумела цяпер, што ў мясцовай культуры — яна на сёння галоўная. Так, вельмі хоча з'ездзіць у Самару, бо даўно не бачыла бацькоў. Вернецца? Не ведаем. Вельмі хацелася б, каб вярнулася. І не толькі нам.

Пра што марыць гэты чалавек, для якога наша нацыянальная культура стала роднай (разам з Іванам Нікіціным яна стварыла днёмі вакальны гурт, які выконвае і фальклор)? Пра тое, каб Гацук займеў свой сталы брэнд: "Урэшце, час ужо разабрацца, а хто такі Гацук. Мо за гэтай постаццю — штосьці брэндавае?" Пра тое, каб правесці такое свята вёскі, якое не было б падобным на папярэдняе. Дай Бог, каб гэтыя жаданні ажыццявіліся.

Агульнае (не)лірычнае адступленне

Наша цвёрдае перакананне: такіх Палін нашай рэгіянальнай культуры не стае хранима. І ўтрымаць яе на першым рабочым месцы трэба любымі раённымі (дый абласнымі) сіламі. У адваротным выпадку загібеюць нашы аграгарадкі, апусцеюць клубы ды бібліятэкі. Свежая кроў — свежыя ідэі. Свежыя ідэі — нясумнае вясковае жыццё. Мы абавязкова працягнем гаворку пра далейшы лёс работніка культуры Паліны Панамаровай.

Пачнём з навін сёлетняй культурнай сталіцы Беларусі — **Бабруйска**. У тэатры імя Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча рэалізаваны праект “Аркестр-шоу”. Дзве школы мастацтваў горада — імя Яўгена Цікоцкага ды імя Уладзіміра Алоўнікава прэзентавалі пяць аркестраў, якія маюць у рэпертуары і класіку, і сучасныя творы. Пра гэта распавяла настаўнік тэарэтычных дысцыплін ДШМ № 1 імя Яўгена Цікоцкага Марына Богуш... Загадчык арганізацыйна-метадычнага аддзела Палаца мастацтваў Бабруйска Наталля Чорная піша пра тое, што праект “Нараджэнне двух сэрцаў” рэалізуецца з 1998 года. Творчыя конкурсы блізнят і двайняшак сталі традыцыйнымі. Восі дзямі прайшло шоу “Я+Я”... Пра вечар памяці “Родных песнь пералівы”, прысвечаны 75-годдзю з дня нараджэння заслужанага работніка культуры БССР Віктара Балаханова, паведамляе метадыст таго ж Палаца мастацтваў Бабруйска Ірына Аўсянікава. За час свай дзейнасці Віктар Яўстаф’евіч стварыў тры народныя і некалькі харавых калектываў. Заслужаны аматарскі калектыв Рэспублікі Беларусь — хор народнай песні Палаца мастацтваў сёлетняй культурнай сталіцы краіны носіць імя Віктара Балаханова.

5 — 6 мая ў **Мінску** ладзіцца харавое свята “Спявай, мая сталіца!” Харавыя калектывы і аркестры, якія ў свой час сталі лаўрэатамі міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, выступілі ў Белдзяржфілармоніі, а сёння ў гандлёвым цэнтры “Сталіца” праходзіць канцэрт-фестываль дзіцячых фальклорных калектываў Мінска.

Бібліятэкар **Астравецкай** дзіцячай бібліятэкі Ганна Керэль напісала пра маленькі юбілей вялікага горада. Справа ў тым, што статус горада прысвоены былому пасёлку ў 2012-м. Пяцігоддзе Астравца ў новым статусе ў дзіцячай бібліятэцы адзначылі вучні малодшых класаў сярэдняй школы № 1. Кожны атрымаў кніжны закладкі з выявамі гарадскіх пейзажаў.

На запыт “Самы юны чытач?” інтэрнэт паслужліва адказаў: Раман Бадоі з Аранбурга. Яму паўтара года. А чытаць хлопчыка навучыла бабуля — колішняя выкладчыца пачатковых класаў. Адпаведнай інфармацыі па Беларусі камп’ютар не выдае. Вядома толькі, што далёка не кожны першакласнік мае хоць які чытацкі досвед, бо не кожнаму, відаць, шанцуе з руплівай бабуляй. Такі вучань, як падаецца, не надта паспяшаецца стаць рэгулярным наведвальнікам бібліятэкі. А шкада.

Яўген РАГІН

Экалагічны рэйд “Мая вёска — не сметнік” у Зэльве.

Свята пісанкі ў Іродзенскім раёне.

Пачас акрыцыі экспазіцыі “Жыццё пасля Чарнобыля” у Слаўгарадскім раённым гісторыка-краязнаўчым музеі.

Пра “Аркестр-шоу”, эка-рандэву і чырвоную тусоўку

Кіраўнік гуртка **Мазалаўскага СДК (Віцебскі раён)** Андрэй Струнчанка распавядае, што ва ўстанове адбылася творчая сустрэча народнага жаночага клуба “Залаты ўзрост” і суседзяў — членаў клуба аматараў песні “Сузор’е” **Капціцкага сельскага дома культуры**. “У аграгарадку **Тулава**, што ў **Віцебскім раёне**, — працягвае Андрэй Струнчанка, — у трэці раз прайшоў адкрыты конкурс харэаграфічнага мастацтва, прысвечаны **Міжнароднаму дню танца Майстэрства прадэманстравалі 200 удзельнікаў з 26 творчых калектываў раёна і Віцебска**”.

3 мая ў **Ждановічах** аднавіў працу філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры “Музей-дача Васіля Быкава”. Новы сезон

пачаўся выставай “Усе мы родам з дзяцінства”.

Семинар “Духоўна-асветніцкая работа публічных бібліятэк у праваславаўных традыцыях” адбыўся ў **Лідскай гарадской бібліятэцы-філіяле** № 4. Пра гэта паведаміла загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу Лідскай раённай бібліятэкі імя Янкі Купалы Дар’я Марцінкевіч. 42 прадстаўнікі публічных і прыходскіх устаноў абмеркавалі каардынацыю дзейнасці бібліятэк у справе духоўнай асветы і патрыятычнага выхавання асобы.

Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Зэльвенскай** райбібліятэкі Вольга Камякевіч распавядае: “**Наш аддзел распрацаваў міні-праект “Эка-дыліжанс”**. Бібліятэкары раёна разам са школьнікамі ініцыявалі рэйды “Мая

вёска — не сметнік”. У **Каралінскай, Елкаўскай, Славацінскай сельскіх бібліятэках прайшлі экалагічныя рандэву, конкурсы знаўцаў прыроды, гідралагічныя падарожжы**”.

26 — 28 мая ў **Дзятлаве** плануецца ІІ Фестываль-карнавал роставых лялек і гульніх праграм.

У актавай зале дамавога храма пры **Маскоўскім** дзяржуніверсітэце прайшоў дзіцячы фестываль званароў. Сабралася 40 юных майстроў з краін СНД. **Аршанец** Кірыл Мартынаў, які стаў лаўрэатам, мастацтва званарства навучаецца ў Віцебску пры Свята-Пакроўскім кафедральным саборы, куды ездзіць штотыднёва. Пра гэта напісала настаўніца ДШМ № 1 Оршы Алена Асіноўская.

Работнікі культуры аграгарадка **Елка**, што на **Зэль-**

веншчыне, зладзілі літаратурна-музычнае свята ў гонар святых жонак-міраносіц “Ціхі подзвіг каханья”. Паведаміла пра тое загадчык аддзела па развіцці народнай творчасці Зэльвенскага РЦК Алена Ламека.

Па словах супрацоўніцы **Бераставіцкай** райбібліятэкі Алены Огер, там распачала раённая акцыя “Кнігі — лепшыя сябры маёй душы” з выязнымі тэатралізацыямі.

5 мая ў вёсцы **Ахонава (Бераставіцкі раён)** адбыўся традыцыйны абрад “Юр’я”, які занесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. А 27 мая аграгарадок **Дварэц** запрашае на Свята льну.

На базе **Маладзечанскага** дзяржаўнага музычнага каледжа імя Міхала Клеафа Агінскага прайшоў міжнародны форум Творчых майстэрняў Маладзёжнага аддзялення Саюза кампазітараў Расіі. У ім прынялі ўдзел творцы з краін Садружнасці.

Старшы навуковы супрацоўнік **Слаўгарадскага** раённага гісторыка-краязнаўчага музея Вера Стасенка паведамляе, што ва ўстанове

дзейнічае экспазіцыя “Жыццё пасля Чарнобыля”. Тут карпатліва сабраны звесткі і пра ліквідатараў аварыі на ЧАЭС, якія нарадзіліся на Слаўгарадчыне.

Пра бібліятусоўку ў чырвоным стылі распавядае супрацоўнік **Асавецкай** сельскай бібліятэкі **Мазырскага** раёна Людміла Крупа. Чытачы прыйшлі ў адзенні, у якім пераважае чырвоны колер. Была аформлена “чырвоная” кніжная выстава. І ўражанне ад мерапрыемства, як пераконвае аўтар, было яскравае — “чырвоное”.

14 мая ў аграгарадку **Залесе Смагонскага** раёна пройдзе ІІІ Адкрыты рэгіянальны фестываль батлеечных тэатраў “Чароўны свет батлейкі”. У ім прымуць удзел і калектывы з **Віцебшчыны** ды **Міншчыны, Мінска**. Пра гэта напісала вядучы метадыст Смагонскага раённага цэнтры культуры Наталля Юркевіч.

Інфармацыя ад бібліятэкара аддзела абслугоўвання **Бярэзінскай** цэнтральнай бібліятэкі Кацярыны Лясун. У сярэдняй школе № 3 бібліятэка арганізавала сустрэчу з навуковым супрацоўнікам Музея Максіма Багдановіча Міхаілам Бараноўскім — патам і салістам гурта “Нельга забыць”.

У **Лідзе** прайшоў Адкрыты рэгіянальны фестываль-конкурс дзіцячай аматарскай харэаграфіі “Крышталёвы туплік”.

На 14 мая запланаваны гарадскі квэст “**Віцебск** у асобах: след у гісторыі”. Маршрутную карту трэба набыць у касе Віцебскага абласнога краязнаўчага музея.

У рамках праекта “Літаратурнае падарожжа” адбылася вандроўка Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры па **Мёршчыне** з наведваннем школы № 3. Школьнікі згадаюць Язэпа Драздовіча, Вацлава Ластоўскага, Генрыха Дмахоўскага, Генадзя Цітовіча, Сяргея Панізініка, Франца Сіўко і іншых, на чые імёны славуэта Мёршчына. Пра гэта паведаміла куратар праекта Лідзія Шагойка.

3 “Куфры-радцы”

Прысягаю табе

Музыка **Эдуарда Зарыцкага**
Словы **Васіля Жуковіча**

Край блакітных азёр
Богам дадзены, мой,
Беларусь, для мяне ты святая.
Я з любоўю цябе
Абдымаю душой,
Я табе працвітаньня жадаю.

Прыпеў:
Бачу я твае васільковыя
Вочы, поўныя мрой.
Заварожан я роднай моваю,
Мілагучнай такой!
Сэрца радуеш ціхім голасам
Ніў сваіх залатых,
Неўміручаю песняй Коласа
Ты чаруеш мой слых.

(Апошнія два радкі — 2 разы).

Край п’явучых лясоў,
Неразлучны з табой,
У жыццё неспакойнае крочу.
Я спакусаў чужых
Не прымаю душой —
З вернай сцэжкі сваёй
я не збочу.

Прыпеў.

ІЗРАІЛЬ

Іосіф КАПЕЛЯН — вядомы беларуска-ізраільскі мастак. У гады СССР ім было аформлена больш за 130 кніг; на творчым рахунку — звыш 40 персанальных і каля 240 групавых выстаў, яго работы знаходзяцца ў мастацкіх музеях Беларусі, Польшчы, Украіны, Расіі, Татарстана, Ізраіля, Азербайджана, Удмуртыі, Харватыі. Днямі Капелян прыехаў на адкрыццё двух сваіх персанальных выстаў у Беларусь — у Мінску і яго родным Бабруйску. Але напружаны мы сустрэліся з мастаком у горадзе Нетанія (Ізраіль), дзе ён шмат гадоў жыве са сваёй музай — жонкай Тацянай.

Так выглядае крэпасць у арт-вёсцы Са-Нур.

Іосіф Капелян.

Як вёска мастакоў апынулася ў закінутай крэпасці

— Не памятаю, што канкрэтна любіў маляваць у дзяцінстве (а я ўвесь вольны час маляваў), але памятаю, што калі я ўпершыню ўбачыў рысунк алоўкам, мяне гэта ўзрушыла! У гады вайны не было нават дастаткова паперы, але я маляваў, дзе мог і на чым мог. Нават памятаю, як гадоў у восем мы з бацькамі вярталіся з эвакуацыі і на адной са станцыі на Урале я на пяску намалюваў вялікага каня. Нейкі мужчына ўбачыў і падняў мяне на рукі ад захаплення — я гэтым вельмі ганарыўся. Урэшце, у мяне не было памкненняў да іншых прафесій.

— **А бацькі падтрымлівалі тэя памкненні?**

— Прафесія мастака не грашовая, таму яны былі не ў захапленні ад майго выбару. Калі мы ў 1947 годзе вярнуліся з эвакуацыі ў Бабруйск, я адразу ж пайшоў у

мастацкі гурток Дома піянераў — выдатную студыю, дзе выкладаў Барыс Фёдаравіч Бяляеў, які не толькі даваў урокі жывапісу, але і выходзіў нас. Многія хлапчкі, што хадзілі да яго займацца, упэўнены, сталі б злодзямі, каб не тэя заняткі. Дарэчы, з гуртка выйшла 150 прафесійных мастакоў. А з таго моманту, як я пайшоў у яго (сам!), не было дня, каб я не маляваў. Дарэчы, у маі прайдзе выстава ў Бабруйскім мастацкім музеі. Бачыце, як круг жыццёвы замыкаецца: 40 гадоў таму я зрабіў там выставу і цяпер, паездзіўшы па свеце, духоўна ўзбагаціўшыся, зноў выстаўлю працы ў горадзе майго дзяцінства.

А ў 16 гадоў я паехаў паступаць у мастацкае вучылішча. Для мяне адкрыўся зусім новы свет: акрамя

штодзённай вучобы я хадзіў у музеі, на выставы, наведваў цыклы лекцыяў па мастацтве ў Эрмітажы. Усюды насіў з сабой нататнік і рабіў накіды — гэта пастаянная трэніроўка. І ў вучылішчы мы кожны дзень прафесійна малявалі па 4 — 6 гадзін. А праз некаторы час паступіў у мастацкі інстытут у Мінску, і пачаліся 6 гадоў сур'ёзнай працы.

— **Як, на ваш погляд, ці важна мастаку прайсці акадэмічную школу, якую сёння некаторыя лаюць, гавораць, што яна забівае мастака?**

— Лічу, што ў любой прафесіі, акрамя таленту, аснова — абавязковая. У расійскай і заходняй акадэміях мастацтваў у XIX стагоддзі была вельмі жорсткая акадэмічная школа. І калі глядзіш

малюнк тых гадоў — усе яны падобныя, але таленты з часам усё роўна выявіліся, ім не перашкодзіў "гвалт" школы. Бо, калі, скажам, скрыпач не навучыцца валодаць інструментам, дык што ён зможа выказаць?

— **Як вы праводзілі вольны ад вучобы час?**

— Ездзіў у Вільнюс на выставы. У Прыбалтыцы не было такога засілля сацрэалізму, яна лічылася больш заходняй, і ў творчасці там аказалася больш свабоды. Мы бачылі, што можна нешта больш вольна рабіць, больш цікава, выразна і ў плане тэхнікі, і ў плане сюжэту. Гэта давала навізну. Я, дарэчы, лічыўся актыўным студэнтам і ўжо з першага курса пачаў выстаўляцца, прыняў удзел у конкурсе плаката і заняў там першае месца.

— **Творчасць якога мастака аказала на вас уплыў?**

— Яшчэ з часоў вучылішча мой улюбёны мастак — Рэмбрант. Я нават зрабіў некалькі партрэтаў у кантрасте святла і ценю, як у яго. Для мяне адна з найвялікшых карцін у сусветным мастацтве — ягоны "Блудны сын".

— **А якую тэму дыпломнай работы вы выбралі ў інстытуце?**

— Дыплом называўся "Вайна і дзеці" — 7 лінаграфюр 50 на 70 сантыметраў, якія закупаў Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

— **Як далей складваўся ваш творчы лёс?**

— Яшчэ падчас вучобы пачаў падпрацоўваць у выдавецтве "Беларусь" — вокладкі рабіў, ілюстрацыі для кніг. За афармленне некаторых кніг нават атрымаў прэмію II ступені на конкурсе. У выставах удзельнічаў, потым уступіў у Саюз мастакоў СССР.

— **Ці бывае з вамі, што прыходзіць у майстэрню, а працаваць не хочацца?**

— У мяне — не. Наадварот: загадзя ў галаве ёсць планы. Я шмат працаваў і ў паездках, нават калі кудысьці ездзіў адпачываць. Памятаю, некалькі гадоў мы ездзілі з мастаком Яўгенам Красоўскім пісаць прыгожую прыроду Крыма.

— **У вас ёсць улюбёная тэхніка?**

— Тэхніка — гэта прыём, не самамэта. Я не думаю пра тэхніку. Ты вольны, калі ты майстар. Калі мне трэба выказаць тое, што ў мяне ў галаве, бяру фарбу і дамагаюся, каб атрымалася ўяўленае.

— **Вам як мастаку бліжэйшая графіка або жывапіс?**

— Графіка бліжэйшая па маім таленце: для мяне лінія важнейшая, чым пляма. Гэта яшчэ ў дзіцяці можна ўбачыць, да чаго маецца схільнасць. Вось нельга навучыць жывапісу: мастак бярэ два-тры колеры, а яны ў яго вельмі гарманічныя атрымліваюцца — тое нейкая прыродная якасць. Навучыць маляваць можна і мядзведзя, але высокае мастацтва павінна ад сэрца ісці.

— **Вось усё было ў вас добра: праца, майстэрня, творчыя паездкі. Чаму вы вырашылі з'ехаць з Савецкага Саюза?**

— Хацелася займець больш магчымасцяў. Ну і, напэўна, сёння можна казаць шчыра, каб не адчуваўся пэўны антысэмітызм, я не паехаў бы: нярэдка ж глядзелі не на вынікі ў вучобе і працы, а на "пяты радок".

— **Але была, напэўна, і цяга да сваіх каранёў?**

— Гэта таксама. Я ж яшчэ ў СССР зрабіў работы на тэму Шолам-Алейхема. І ведаў, што я яўрэй, ідэнтыфікаваў сябе так. Але вы ведаеце, я гэтак жа адчуваю сябе і беларусам, люблю беларускую паэзію, прыроду. Уласна, мяне падштурхнулі да таго выбару. Заўжды лічыў: усе людзі добрыя, калі яны добрыя як людзі, а не таму, што яны належаць да якой-небудзь нацыянальнасці.

— **Як вас сустрэла Зямля зааветная? Ці з'явіліся тэя новыя магчымасці?**

— Так. З'явілася магчымасць выязджаць за мяжу, і ўсюды я маляваў, з эцюдынікам ездзіў. Але магчымасці — гэта і ад чалавека залежыць. Абставіны могуць дапамагчы або трохі перашкодзіць, але ўсё, у асноўным, залежыць ад чалавека. Дзякуючы таму, што я наведаў шмат выстаў

Першы настаўнік — гэта асаблівы чалавек, які адкрывае нам дзверы ў новы і часта загадкавы свет. Ён здольны запаліць цікавасць і жаданне спазнаць яго, знайсці ў ім сваё месца. Так, у студыйнай адукацыі Бабруйска сярод многіх імёнаў выкладчыкаў вылучаюцца, дзякуючы памяці сваіх вучняў, Яўген Ермалкевіч і Барыс Бяляеў. Іх дзейнасць стала тым вытокаем, што насычае мастацкае жыццё роднага горада і адбілася яркімі імёнамі ў культуры Беларусі і працягвае прыносіць плён да гэтага дня ў выглядзе новых творчых дасягненняў вучняў. І яны з цеплынёй і ўдзячнасцю ўзгадваюць сваіх першых настаўнікаў.

Вядома, што Яўген Аляксандравіч Ермалкевіч (1912 — 1942) нарадзіўся ў Бабруйску, дзе яго бацькі жылі на вуліцы Вадаправоднай, 32. Тут сярод аднапавярховых домікаў, што хаваюцца за кронамі клёнаў, будучы мастак з дзяцінства не расставаяўся з альбамам, алоўкамі і фарбамі.

У 1928 годзе Ермалкевіч паступае ў Беларускі дзяржаўны мастацкі тэхнікум у Віцебску і трапляе не толькі ў асаблівае творчае асярод-

Бабруйск — культурная сталіца Беларусі-2017

дзе мастацкага жыцця, але і ў спецыфічную атмасферу літаратурнай беларускай мовы і нацыянальнай культуры, на чым будавалася навучанне ў тэя гады. Выкладаліся, скажам, гісторыя беларускай культуры і мастацтва, нават "беларуская геаграфія". Навучэнцы выязджалі на практыку ў розныя куткі

бой з нацыянал-дэмакратызмам", закрунула і БДМТ — выкладчыкаў і студэнтаў.

З 1932 па 1934 гады Ермалкевіч праходзіў тэрміновую службу ў шэрагах Чырвонай арміі, а пасля дэмабілізацыі ўзначаліў мастацкую студыю пры Доме піянераў Бабруйска, ствараючы ў тым жа 1934-м. Фактычна, пасля рэвалю-

супрацоўніцтва і творчасці, даверу, якую падтрымліваў кіраўнік. Знаёмства з будучым настаўнікам, калі Рабкіна прывялі ў студыю і распавялі Ермалкевічу аб яго жаданні стаць мастаком, зрабіла на падлетка вялікае ўражанне. "Прыгожы чалавек абняў мяне за плечы, сказаў: "Ну, пойдзем".

Яўген Ермалкевіч з жонкай.

Падарунак першага настаўніка

Студыя Яўгена Ермалкевіча: каб не было вайны...

краіны для вывучэння помнікаў культуры, разнастайных народных традыцый. Думаецца, дапушчальна выказаць здагадку, што Ермалкевіч, сам носьбіт старадаўняга беларускага прозвішча, не мог заставацца абыякавым да працэсу адраджэння нацыянальнай культуры, усведамляў яе значэнне для свайго творчага і асобнага станаўлення і пасля нёс успрынятыя ў БДМТ ідэі вучням.

Працягласць навучальнага курса ў тэхнікуме — чатыры гады, і якраз у перыяд навучання Ермалкевіча ў Віцебску пранеслася хваля рэпрэсій канца 1929 — пачатку 1930-га, якія нанеслі велізарны ўрон нацыянальным культурным кадрам Беларусі. Кампанія, названая "бараць-

цы і грамадзянскай вайны, яна была першай мастацкай навучальнай установай у горадзе, а Яўген Ермалкевіч прапрацаваў да 1940-га, да пераезду сваёй сям'і ў Беразіно. У сваёй працы малады кіраўнік абапіраўся на атрыманыя ў БДМТ веды і навыкі. Добрай дапамогай былі яго адкрыты характар і шчырае жаданне шчодро дзяліцца тым, што ведаў і ўмеў сам, што для сябе лічыў найбольш цікавым і важным.

Асноўнай крыніцай звестак пра Ермалкевіча і ўзначаленую ім мастацкую студыю Дома піянераў Бабруйска з'яўляюцца ўспаміны яго вучня — заслужанага мастака Расіі Абрама Рабкіна. Ён згадваў, што ў студыі была створана добрабычлівая атмасфера

Даверлівыя адносіны паміж Ермалкевічам і студыйцамі выяўляліся ў некаторых, на першы погляд нязначных, фактах. Рабкін ускосна згадвае аб дзіцячых малюнках настаўніка, з чаго можна выказаць здагадку, што педагог знаёміў з імі вучняў. Магчыма, гэта быў спосаб прадэманстраваць падлеткам, што і ў яго гэтак жа далёка не адразу ўсё атрымлівалася. Відавочна, падобнае стаўленне педагога выклікала давер з боку хлопцаў.

З асобных фраз і фрагментаў успамінаў Рабкіна ўнікае ўяўленне аб характары працы студыі, якая складалася з трох груп: малодшай, сярэдняй і старэйшай. Пейзажны жывапіс быў асноўным напрамкам у наву-

чальным працэсе, студыйцы шмат працавалі на пленэры: "Лугі за ракой, шокат конікаў... Мы — гурток выяўленчага мастацтва дома піянераў — у гэтай спякоце ляжым у траве, слухаем нашага першага настаўніка".

Метадам выкладання Ермалкевіча была любоў: да сваёй справы, да вучняў, да роднай прыроды і, галоўнае, — да Радзімы. "Не будзеш любіць родны край — мастаком ты не станеш", — узгадваў словы настаўніка Абрама Рабкіна. З яго апаведу паўстае вобраз Ермалкевіча не толькі як выкладчыка, але і як мастака-пейзажыста, які пачуццёва ўспрымае навакольны свет, улюбёнага ў прыроду, родны край. "...Аб Бабруйшчыне ён казаў некалькі асабліва, і ў словах яго жылі лугі, іржанне коней у начным, далёкі скрып калёс, усплёск рыбы ў перад-

ранішнім тумане, раптоўны шоргат лісця..."

Рабкін узгадвае адно настаўленне, калі ў яго ўзніклі цяжкасці з выявай дрэва: "Паглядзі, як Саша Дзегіль намалюваў, у яго галіны спяваюць, ён палюбіў гэта дрэва, зразумей яго спеўнасць". Свядома ці інтуітыўна Ермалкевіч імкнуўся, каб студыйцы навучыліся ўспрымаць навакольны свет пачуццёва, рабілі яго аб'екты, як згаданае ў цытаце дрэва, часткай сваёй эстэтычнай свядомасці.

Ермалкевіч як жывапісец ладзіў і свае выставы, у якіх, як правіла, удзельнічалі і лепшыя работы студыйцаў. Нягледзячы на розніцу ва ўзросце і майстэрстве, ён разглядаў сваіх вучняў як калегаў і таму ладзіў сумесныя паказы — своеасаблівыя спрэвадчы абы вынікаў дзейнасці студыі. Пастаянным удзельнікам выстаў быў Віця Савіцкі. "Як прыгожа малюе гэты сціплы і маўклівы "мастак", як мы яго называлі. Ніколі не

на Захадзе і мог рабіць у творчасці пажаданае мне, паступова ад сацэрэлізму пачаў сыходзіць і дайшоў да абстрактнага мастацтва. Усё пераспрабаваў — стылі, тэхнікі і матэрыялы. І яшчэ так атрымалася, што я матэрыяльна не быў залежны ад продажу, таму што працаваў графікам у Тэль-Авіўскім універсітэце. Таму што, каб жыць — трэба прадаваць, а каб прадаваць — пачынаеш глядзець, што купляюць. Гэта вельмі псуе мастака — нават больш, чым якая-небудзь ідэалогія.

— **Раскажыце пра сваю грамадскую дзейнасць, бо вы нямала зрабілі для мастакоў у Ізраілі...**

— Мы з аднадумцамі арганізавалі вёску мастакоў Са-Нур. Нам пад гэтую справу выдзелілі невялікае паселішча з пустуючай крэпасцю, і мы (37 творцаў) там працавалі на працягу 15 гадоў. Жылі ў невялікіх хатках, у крэпасці ж знаходзіліся майстэрні, была ў нас і галерэя. Добрая тат атмасфера панавала — гэтак бясконцы пленэр! Са-Нур не быў камерцыйным прадпрыемствам — наадварот, вельмі творчае аб'яднанне, дзе мы разам праводзілі мерапрыемствы, адзначалі святы. Я працаваў тры дні ва ўніверсітэце, а чатыры праводзіў у Са-Нуры, і гэта былі чатыры дні поўнай творчасці! Мы ладзілі выставы і да нас прязджалі цэлыя аўтобусы на вернісажы. А потым нашу вёску аддалі арабскаму насельніцтву — яна стала Палестынскай тэрыторыяй. Новая ўладальнікі нічога не стварылі. Калі Са-Нур знік, я быў адным з галоўных ініцыятараў арганізаваць саюз мастакоў, каб неяк захаваць наша творчае аб'яднанне.

забыць яго сакавітых малюнкаў..." Дасягненнем студыі стала персанальная выстава работ Сашы Дзегіля ў Вялікай зале Дома піянераў. З ліку сваіх таварышаў-студыйцаў Рабкін згадвае Севу Пяткевіча, Кіма Плоткіна, Яўгена Маркава, Мірона Кацнельсона — найбольш паспяхоўных хлопцаў, — усе яны, уключаючы Сашу Дзегіля і Віцю Савіцкага, загінулі на вайне. У спісах навучэнцаў студыі Ермалкевіча значыцца Альгерд Малішэўскі, пасля — вядомы беларускі мастак і педагог.

Навучальны працэс у студыі шмат у чым быў блізкі праграме БДМТ, з сумяшчэннем студыйнай і пленэрнай працы. Звяртае на сябе ўвагу набытая Рабкіным ад першага настаўніка звычайна заўсёды мець пры сабе нататнік і рабіць замалёўкі, дзякуючы чаму складвалася ўменне пільна, аналітычна глядзець на навакольнае свет, фіксаваць усё найбольш цікавае.

З некаторых фрагментаў успамінаў складваецца ўражанне, што Рабкін не лічыў сябе самым паспяхоўным выхаванцам студыі, аднак Ермалкевіч, ад'езджаючы ў Беразіно, дорыць яму на памяць сваё маляўнічае палатно. "На развітанне мой першы настаўнік падарыў мне сваю карціну. Там лугі, стагі, зацягнутае надыходзячай навальніцай неба, далёкія стагі ўжо тонучы ў ліўні..." Верагод-

— **Вы 30 гадоў вывучаеце жывую этыку. А ці ёсць у вас маральны кодэкс у жыцці?**

— Галоўнае — заўсёды заставацца чалавекам, у любой сітуацыі. Старацца несці дабро ў гэтым свеце. Людзі дзеляцца на стваральнікаў і разбуральнікаў, і ў мастацтве — таксама. І за ўсё свае дзеянні ёсць адказнасць. Вось гэта і ёсць этыка, маральны кодэкс. А калі ў чалавека маецца талент, то ён яго павінен абавязкова развіць, рэалізаваць. Адказнасць за гэта таксама існуе.

— **А калі ў чалавека ёсць талент, але матэрыяльныя пытанні трэба вырашаць, як тады?**

— А яны самі сабой вырашаюцца, паралельна, але гэта ўжо не галоўнае. Я прыехаў у Ізраіль і з нуля, паступова, сваёй працай пачаў нешта зарабляць. Цяпер я на пенсіі, якой мне дастаткова: купіў сваю кватэру, езджу адпачываць некалькі разоў на год. Астатняе — творчасць.

— **Іосіф, вы шчаслівы чалавек!**

— Так, лічу, што шчаслівы чалавек тады, калі ў яго ёсць здароўе і любімая справа.

— **А якую парадку вы маглі б даць маладому мастаку, які толькі скончыў акадэмію мастацтваў?**

— Ён павінен усё спрабаваць рабіць, шукаць нейкія шляхі, дзе яму пашанцуе і выявіцца творчыя якасці. Важна, вядома, вызначыць, што для сябе ён лічыць галоўным — грошы зарабіць або талент развіць. Недзе можна наступіцца грашыма. Але я лічу так: калі чалавек працуе, усё ж такі праца апраўдвае сябе. Чалавек дасягае таго, чаго ён хоча больш за ўсё.

Вольга ГОМАНОВА, мастацтвазнаўца

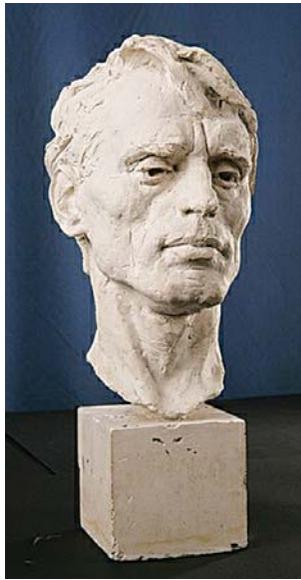
на, хацеў падтрымаць свайго вучня, ведаючы аб гібелі яго нага бацькі. Магчыма, падобныя падарункі атрымалі і некаторыя іншыя старэйшыя студыйцы.

Вядома, што Ермалкевіч падчас нямецкай акупацыі стаў удзельнікам антыфашысцкага падполля ў Беразіно і пасля правалу ў 1942 годзе быў пакараны. Загінулі таксама яго жонка Ганна Пятроўна і двое дзяцей. Выратавацца ўдалося толькі старэйшай дачцы Наташы.

Адзіны з навучэнцаў, хто застаўся ў жывых — Абрам Рабкін, — на працягу ўсяго свайго жыцця з удзячнасцю і цеплынёй згадваў свайго настаўніка і сяброў-студыйцаў, па лёсах якіх трагічна "прайшла" вайна. А немудрагелістае, на першы погляд, настаўленне першага настаўніка — "Не будзеш любіць свой край — мастаком ты не станеш" — заслужаны мастак Расіі зрабіў галоўным прынцыпам сваёй творчасці, пасля вайны дзелячы сваё жыццё паміж Ленінградам і Бабруйскім, які апяваў у сваіх творах.

Дарэчы, да 630-годдзя Бабруйска, як прысвячэнне роднаму гораду, у Бабруйскім мастацкім музеі адкрыецца выстава твораў Рабкіна.

Генадзь БЛАГУЦІН, навуковы супрацоўнік Бабруйскага мастацкага музея

Сяргей Селіханаву. Партрэт мастака Аляксандра Мазанова.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 12 — 13, 15, 17.)

"К" заканчвае расповед пра знакамітага скульптара, народнага мастака Беларусі Сяргея Селіханова.

Барыс КРЭПАК

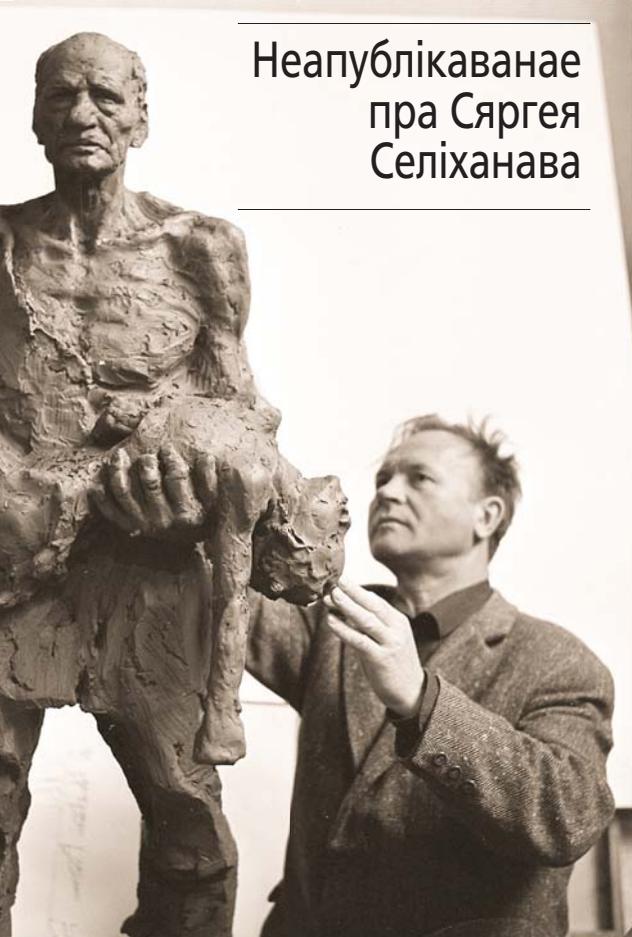
Іншы бок творчасці Селіханова — больш камерны, "выставачны". Тут і складаныя кампазіцыі накшталт "Рэйкавай вайны", "Апошняга боя", "Абаронім дзяцей", і партрэтныя бюсты, і амаль імпрэсіяністычныя, бліскучыя эцюды з кітайскага цыкла. У лепшых з іх, гэтых своеасаблівых вобразных "формулах характараў", прыкметнае прыцягненне да абагульненасці, да паглыблена-філасофскага асэнсавання гісторыі чалавечага жыцця. У такіх работах, як партрэты Івана Пракудзіна, Яна Фабрыцыуса, Уладзіміра Лабанка, Уладзіміра Ралько, Янкі Купалы, Якуба Коласа, блізкіх сяброў мастака — Івана Мележа, Аляся Якімовіча, Міхася Калачынскага, Івана Грамовіча, Генадзя Цітовіча, Аляксандра Мазанова, — аўтар умела злучае строгаю канструктыўную логіку і адкрытую імпульсіўнасць успрымання.

Здаецца, што амаль усе партрэты скампанаваныя зусім акадэмічна традыцыйна. Але раптам заўважаем: устойлівая пластычная структура нечакана "парушаецца" і на першы план выходзіць нервовая вастрыя лепкі, падтрыманая жывой, дынамічнай фактурай паверхні. А кувэрчак адчыняўся проста: партрэтны вобраз у такіх рэчах выстройваецца ў двух планах, як, скажам, у партрэтах Герояў Савецкага Саюза Аляксея Данукалава, горнага майстра Салігорскага калійнага камбіната Аляксандра Дзялянкі ці кітайскай актрысы Юань Сэ-Фынь. План агульны: асноўныя рысы характару, якія вызначаюць уражанне ад скульптуры ў цэлым, і разам з тым мастак дабіваецца адчування ўласнай непасрэднай сустрэчы з асобай, якая прадстае перад глядачом у момант штодзённага быцця.

Падчас уручэння Ленінскай прэміі аўтарам Хатынскага мемарыяла. 1970 год.

Парабалічны компас лёсу

Неапублікаванае пра Сяргея Селіханова

Сяргей Селіханаву ў працэсе работы над маральна-палітычным помнікам для Хатынскага мемарыяла.

Яркі, тэмпераментны, часам рэзкі і запальчывы ў ацэнках работ калег, стрыманы і майклівы, калі трэба было пахваліць па справе, незалежны ў сваіх поглядах на ўстаноўленыя правілы і нормы жыцця, Селіханаву — з тых мастакоў, якія прыводзяць у поўнае засмучэнне аматараў строгіх схем і бездакорна-дакладнай класіфікацыі. Яшчэ б: хіба лёгка вызначыць шлях мастака, які прайшоў ад "чыстага" сацыялістычнага акадэмізму — да такой "авангарднай" работы, як "Няскораны чалавек"? Мне здаецца, што не трэба вызначаць "лепшыя" і "горшыя" этапы ў яго мастакоўскай біяграфіі, як гэта любіць рабіць некаторыя мастацтвазнаўцы. У кожнага з тых перыядаў — свая гістарычная глеба, свае асаблівасці жыццёвага зместу, свая пластычная форма. Усё іншае падпарадкоўваецца гэтым вызначальным фактарам. Сяргей Селіханаву — сын свайго Часу, але на парозе ўласных 50 гадоў, працуючы над хатынскім праектам, ён імкнецца, магчыма, стыхійна, вырвацца з рамак таго часу і

знайсці сваё сапраўднае месца на старце "найноўшага мастацтва", якое толькі-толькі нараджалася ў нетрах беларускай выяўленчай культуры.

...У самым пачатку 1970-х мы з Сяргеем Іванавічам (і адзін раз з Леанідам Левіным і Юрыем Градавым) тройчы суправаджалі замежныя дэлегацыі дзеля культуры ў Хатынь. Аднойчы з в'етнамскімі скульптарамі і маскоўскім перакладчыкам Дзмітрыем Ляцягіным пабывалі ў гасцях і ў доме Іосіфа Камінскага, які тады жыў у вёсцы Казыры непадалёк ад мемарыяла. Таго самага Камінскага, які стаў прататыпам "Няскоранага чалавека" ў бронзавай кампазіцыі. За "круглым сталом", сціпла сервіраваным ежай і піццём, мы папрасілі старога прыгадаць усё, што адбылося ў Хатыні тады, 22 сакавіка 1943 года. І вольна сказаць ён нам: "...Калі карнікі кінулі мяне ў свіран памерам 12 на 6 метраў, то там ужо знаходзілася мая сям'я і яшчэ некалькі душ. Праз палову гадзіны свіран быў цалкам запоўнены ма-

абгарэлых трупаў і дапаўніц да дзвярэй. Але адна свалата ў чырвонаармейскай шэрай шынелі, мацюкаючыся паўкраінску, як бы зняважліва выпусціла па мне кароткую чаргу з аўтамата. На маё шчасце, толькі адна куля трапіла ў левае плячо. Перасільваючы боль, я прыкінуўся мёртвым. Заплюшчыў вочы, чакаў другой чаргі, аднак яна не адбылася. Адам жа, увесь абгарэлы, нейкім чынам змог выскачыць са свірана і трошкі прабегчы, аднак у яго наўздагон другая свалата выстраліла, і мой сын упаў як падкошаны. Калі карнікі, закончыўшы сваю чорную справу, з'ехалі, я раптам пачуў голас Адама. Падпоўз, ледзь прыпадняў яго і ўбачыў, што крывавае паясніца майго хлопца прашытае кулямі. Ён, паміраючы, толькі і паспеў спытаць, ці жывая маці..."

Пасля такога страшэннага маналогу Селіханаву ціха сказаў мне, каб я ўсё гэта абавязкова запісаў. В'етнамцы моўчкі сядзелі, слухалі і не верылі сваім вушам, што гэта магло здарыцца ў рэальнасці, і толькі адзін — мастак Шань — дрыжачымі рукамі імкнецца ў свой альбом накідаць алоўкам партрэт Камінскага. І — нарысаваў, вельмі падобна. Потым усе мы павольна ўсталі з драўлянай лавы, выпілі па чарцы за ўспамін душы забітых, і на развітанне мы з Сяргеем Іванавічам абяцалі наведваць Іосіфа Іосіфавіча праз нейкі час. Але праз тры-чатыры месяцы даведаліся, што ён памёр і пахаваны ў Лагойску.

Што я магу сказаць у заключэнне сваіх успамінаў пра Сяргея Селіханова? Толькі адно. Дым фронтальных дарог, па якіх прайшоў Майстра, — як злучальны шлейф, што перацякае з партала Мінулага ў партал Сённяшняга, — не рассяяўся, не растаяў у трансякцыі яго творчага крэда. Сваё прыгажосць і свая чалавечая праўда назаўсёды засталіся і ў маёй памяці, і ва ўсіх лепшых творах мастака...

Супрацоўнікі Камісіі за-пісвалі расповеды арганіза-тараў партызанскага руху, падполля, збіралі дакументы пра подзвігі воінаў-белару-саў на фронтах, пра першых Герояў Савецкага Саюза, пра гераізм працоўных людзей, эвакуіраваных прамысло-выя прадпрыемствы, наву-ковыя ўстановы, установы культуры. Дакументы і матэ-рыялы паступалі ў Камісію з ЦК КП(б)Б, штаба парты-занскага руху, падпольных райкамаў і абкамаў, штабоў партызанскіх брыгад і непас-рэдна ад саміх удзельнікаў народнага змагання.

Ва ўсе партызанскія бры-гады і атрады, якія дзейніча-лі асобна, былі накіраваны лісты аб неабходнасці збо-ру і захавання матэрыялаў па гісторыі партызанскай барацьбы, пра зверствы фашыстаў на акупаванай тэрыторыі. Вось пра што пі-саў у дырэктывым лісце да камандзіраў брыгад і атра-даў камандзір Палескага партызанскага злучэння Іван Скалабан: “У мэтах назапаш-вання для гісторыі докумен-таў, якія адлюстроўваюць развіццё партызанскага руху ў Беларусі, збірайце іх і адсы-лайце ў штаб злучэння. Пры немагчымасці адпраўкі ў штаб, захоўвайце на месцы, закопвайце пазначаныя ма-тэрыялы ў накрытыя мясці-ны для вымання іх па вызва-ленні раёнаў ад акупантаў. Захоўвайце таксама ўсе сал-дацкія кніжкі і іншыя даку-менты, канфіскаваныя ў не-мцаў, тыя, што не ўяўляюць у дадзены момант асаблівай каштоўнасці”. На жаль, праз некалькі дзён пасля падпі-сання гэтага гістарычнага дакумента Іван Скалабан ге-раічна загінуў у баі супраць нямецкіх карнікаў.

■ ■ ■

Больш за ўсё Камісіяй сабрана дакументальных матэрыялаў. Гэта, перш за ўсё, выданні падпольных райкамаў і абкамаў КП(б) Б у выглядзе газет, лісто-вак, брашур, заклікаў і зва-ротаў, партызанскіх рука-пісных часопісаў, баявых лісткоў і сценных газет, выданняў беларускіх пісь-меннікаў і паэтаў, а такса-ма дакументаў нямецкіх акупацыйных улад.

18 ліпеня 1943 года Ка-місія прыняла ад сакратара Пінскага падпольнага абка-ма КП(б)Б А.Кляшчова сем экзэмпляраў газеты “Палес-кая праўда”. У снежні 1943 года Рудзенскі падпольны райкам КП(б)Б накіраваў у Камісію некалькі вершаў, напісаных партызанскім па-этам А.І.Пятровічам. 30 жніў-ня ад Мінскага падпольнага абкама КП(б)Б паступіла калекцыя лістовак, надрука-ваных у друкарні 37-й парты-занскай брыгады імя Па-рхоменкі, якая дзейнічала ў Старобінскім і Любанскім раёнах.

У Камісію паступала шмат нямецкай прапагандысцка-агітацыйнай літаратуры. Так, 14 і 25 верасня 1943 го-да камандаванне партызан-скай брыгады імя Суворава Вілейскай вобласці накіра-вала нямецкія дакументы, захопленыя партызанамі пры разгроме варажых гар-нізона ў Пліскім раёне (ця-пер Глыбоцкі раён Віцебскай

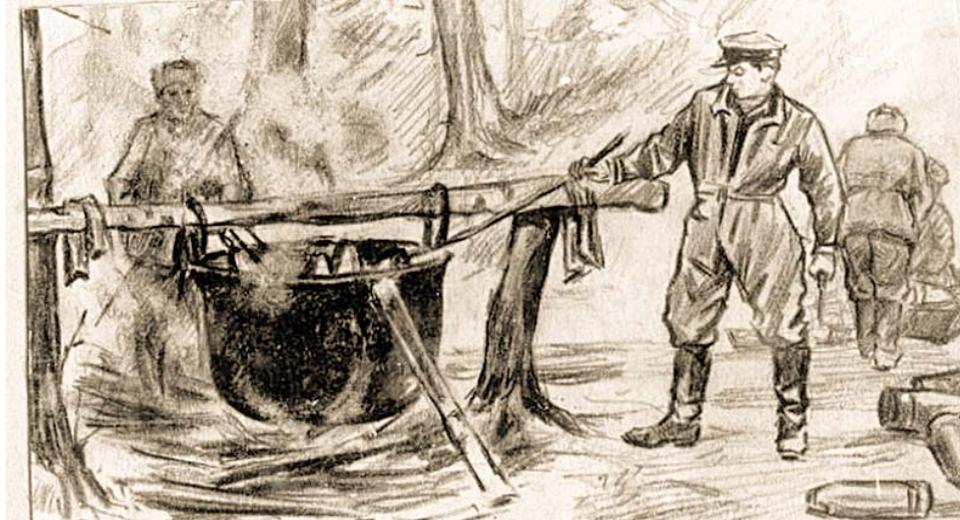
Улетку 1942 года, калі фашысцкія полчышчы рва-ліся да Сталінграда, а савецкія войскі вялі кро-вавапраціўны абарончы баі, у Маскве Цэнтраль-ны Камітэт КП(б)Б прымае рашэнне аб стварэнні Камісіі па гісторыі Айчыннай вайны для збору, сістэматызацыі, захоўвання і прапаганды даку-ментаў па гісторыі вайны. Узначалі Камісію сакратар ЦК КП(б)Б Цімафей Гарбуноў. У склад яе ўвайшлі гісторык Іван Краўчанка, намеснік начальніка Беларускага штаба партызанскага руху Іван Крупеня, пісьменнік Міхась Лынькоў, сакратар ЦК КП(б)Б Уладзімір Малін, сакратар ЦК ЛКСМБ Сяргей Прытыцкі, начальнік упраўлення культпросветустаной СНК БССР Еўдакія Уралава. Непасрэдную работу па зборы матэрыялаў вялі навуковыя супрацоўнікі пад кіраўніцтвам адказ-нага сакратара Камісіі Васіля Стальнова, у далей-шым першага дырэктара Беларускага дзяржаў-нага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

“Збірайце і захоўвайце для гісторыі”

Як рабілі першы крок да стварэння музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны

Узоры партызанскага друку.

Генрых Бржазоўскі. Парэнт Героя Савецкага Саюза Міхаіла Мармулёва, 1944 год.

вобласці). Сярод іх: нумары газеты “Мінск-цайтунг”, “Го-лас вёскі”, “Беларуская га-зета”; часопіс “Новы шлях”, агітацыйныя плакаты і гэтак далей.

Падобную калекцыю да-кументаў Камісія атрымала ў маі 1944 года і ад 1-й партызанскай брыгады імя Заслонава Віцебскай воб-ласці. Некаторыя выданні зараз з’яўляюцца музейнай рэдкасцю. У пераліку знача-ца газеты “Беларускае сло-ва”, “Руль”, часопісы “Наша армія”, “Біч”, брашура “Вы-трымкі з дзённіка камандзі-ра партызанскай брыгады”, “Кніга для сялян”, “10 за ад-наго”, лістоўкі “Вось каго аб-араняе савецкі баец”, “Уша-наванне герояў”, “Што чакае вас, партызан” і іншыя.

■ ■ ■

Значна менш Камісіяй сабрана прадметаў рэчава-

га характару: зброі, прадме-таў побыту партызан, твораў мастацтва, узнагарод і гэтак далей. Прывядзем асобныя прыклады паступленняў на-званых прадметаў.

10 чэрвеня 1943 года партызанская брыгада “Бу-равеснік” правяла апера-цыю па разгроме варажых аўтакалоны, якая рухалася ў кірунку да фронту па аўтамагістралі Мінск — Слуцк. У выніку бою парты-занцы не толькі знішчылі аўтамашыны, але і захапі-лі шмат трафеяў. Сярод іх аказаўся мяшок нямецкіх узнагарод і аўтамат, які на-лежыў забітаму ў гэтай за-садзе мінскаму ваеннаму камісару Эрангейтару. У хуткім часе трафеі былі да-сланы самалётам у Маскву і сталі здабыткам Камісіі па гісторыі вайны.

Месцам раней парты-зан брыгады “За Радзіму”

імя Флягонтава, якая дзей-нічала ў Чэрвеньскім і Пуха-віцкім раёнах, прафесійны мастак Леанід Бойка накі-раваў у Камісію пасылку з малюнкамі, напісанымі ім у тыле ворага. У суправаджа-льным лісце ён паведам-ляў: “Нягледзячы на цяжкія ўмовы, зрэ малюнкi і парт-рэты зроблены з натуры, праўдзіва і дакладна пера-даюць асобныя моманты з нашага партызанскага жыц-ця. Некаторыя малюнкi, па Вашым разглядзе, могуць быць выкарыстаны ў друку “Савецкай Беларусі”, “Кам-самольскай праўды” ці ў ча-сопісах, а таксама ў адзеле партызанскага руху музея Вялікай Айчыннай вайны”.

У Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь захоў-ваецца і другі ліст Бойкі, у якім ён паведамляў аб перасылцы яшчэ дзесяці малюнкаў, якія просіць пе-радаць у музей. У заключ-чэнні ліста партызан-мастак абяцае: “У далейшым, калі будзе магчымасць, я дашлю Вам яшчэ малюнкi з парты-занскага побыту, баявых эпізодаў, а таксама зама-лёўкі вынікаў устанавлення “новага парадку” нямецкіх акупантаў”. Па ўсёй вера-годнасці, такой магчымасці ў бліжэйшы час не аказала-

■ ■ ■

5 студзеня 1944 года начальнік штаба ваенна-аператыўнай групы Магі-лёўскай вобласці Іван Бу-ланаў перадаў у Камісію па гісторыі Айчыннай вайны самаробны аўтамат, вы-раблены ў зброёвай май-стэрні 1-га партызанскага атрада брыгады “Чэкіст”. На бакавой сценцы аўта-мата выгравіраваны над-піс “Сакратару ЦК КП(б)Б Т.Панамарэнка да 25-год-дзя БССР”. Цяпер гэты ўні-кальны твор экспануецца ў Дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Дакументы архіва паве-дамляюць яшчэ пра адно ўнікальнае паступленне. 5 жніўня 1943 года ў ЦК КП(б)Б з партызанскага атрада імя Варашылава дастаўлены сцяг лёгка-га артылерыйскага палка 8-й стралковай дывізіі імя Дзяржынскага. На супра-ваджальным лісце маецца рэзальцыя сакратара ЦК КП(б)Б, старшыні Камісіі па гісторыі Айчыннай вай-ны Цімафея Гарбунова, адрасаваная адказнаму сакратару камісіі Васілю Стальнову: “Пакладзіце гэ-ты сцяг у чамадан і захоў-вайце. Складзіце вопіс з пазнакай, адкуль атрыма-на і як”. Выратаваны сцяг палка сёння таксама знахо-дзіцца ў музеі.

■ ■ ■

У кастрычніку 1942 го-да да 25-годдзя Вялікай Кастрычніцкай Сацыяліс-тычнай рэвалюцыі Камісі-я па гісторыі Айчыннай вайны падрыхтавана вы-става “Белоруссия живёт, Белоруссия борется, Бело-руссия была и будет совет-ской”, якая экспанавалася ў трох залах Гістарычнага музея на Чырвонай плош-чы ў Маскве. Гэта выстава і з’явілася падставай для створанага ў гэты час Бе-ларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Намаганні Камісіі праведзены тры мітынгі прадстаўнікоў беларуска-га народа: 1-шы — 18 сту-дзеня 1942 года ў Казані, 2-гі і 3-ці 27 верасня 1942 года і 25 ліпеня 1943 года ў Маскве. На мітынгх вы-ступалі дзяржаўныя дзеячы Беларусі, франтавікі і парты-занцы, рабочыя і сяляне, навукоўцы, беларускія пі-сьменнікі і паэты, дзеячы культуры і мастацтва. Ва ўсіх выступленнях гучала ўпэўненасць у перамозе над ворагам і імкненне да бязлітаснай барацьбы з ня-мецкімі акупантамі. У сва-ім выступленні на мітынгу 18 студзеня 1942 года На-родны паэт Беларусі Янка Купала асабіста агучыў на-пісаны ім 19 верасня 1941 года верш “Беларускім партызанам”.

За перыяд свайго існа-вання Камісія па гісторыі Айчыннай вайны пры ЦК КП(б)Б сабрала больш за 20 тысяч дакументаў і фатаграфій, большасць якіх і сёння захоўваецца ў Нацыянальным архіве Рэспублікі Беларусь і Бе-ларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчын-най вайны.

Генадзь БАРКУН, гісторык

У ціхім цэнтры Гомеля на нічым не характэр-най пяціпавярхоўнай шыйльда, якую не адра-зу і заўважыш. Але ка-лі вы дапытлівы і пра-чытаеце тое, што на гэтай шыйльдзе напіса-на, то, хутчэй за ўсё, не адразу паверыце сва-ім вачам і перачыта-еце надпіс яшчэ раз. А калі вам неабыхавая наша гісторыя, то, мо-жа, зазірнеце ў энцык-лапедыю. “У гэтым доме жыў Сярогін Ва-сіль Георгіевіч. Герой Савецкага Саюза, лёт-чык палка “Нарман-дыя — Нёман”, га-нарны грамадзянін горада Парыжа”. Так, ганарны грамадзя-нін Парыжа жыў не на Елісейскіх палях, не на Манмартры або Ман-парнасе, а на вуліцы Партовай у беларус-кім абласным цэнтры.

Не толькі Ляўша

Са мною усё менавіта так і адбылося. Не паверыла сва-ім вачам, перачытаўшы ла-канічны тэкст на дошцы, але стала шукаць, што напісана пра гэтага героя, як аказала-ся, двойчы майго земляка. Чаму двойчы? Бо нарадзіўся Васіль Сярогін у сяле Ламін-цава Тульскай вобласці. Я ж нарадзілася ў Туле, дзе ганар-рыліся не толькі майстрам Ляўшой, што падкаваў бльху, збройным заводам і Львом Талстым, але і тым, што пад-час вайны ў Туле нейкі час размяшчалася французская эскадрылля “Нармандыя — Нёман”. У дзяцінстве я часта бывала ў Туле і апавяданні пра французцаў чула не ад-нойчы.

Усё сваё жыццё я жыву ў Мінску і часта бываю ў Гомелі ў сваякоў. А вось пралётчыка-героя Сярогіна, які жыў там, даведалася зусім нядаўна. Так і цягне сказаць, што жыццё і лёс Васіля Георгіевіча вартыя ўвасаблення ў літаратуры ці кіно. Але... Як выявілася, ён ужо даўно, яшчэ пры жыц-ці, стаў прататыпам аднаго з галоўных герояў знакамітага савецка-французскага філь-ма “Нармандыя — Нёман”. Памятаеце такі? Глядзелі?

Рыцарскі эпізод

Пасталелы пасляваенны кінематограф, паэты-фран-тавікі, “лейтэнанцкая проза”, кампазітары і жывапісцы — усе стваралі эпопею вайны і міру XX стагоддзя. Нямала романтичных узнёслых старо-нак было сярод трагічных і гераічных падзей, выпраба-ванняў Духа і чалавечнасці ў Вялікай Айчыннай вайне. Бы-лі страты, былі паразы і была Перамога. І эпізод, які асабіс-та мне здаецца па-рыцарску выдатным.

Па прапанове Шарля дэ Голя, лідара французскага нацыянальнага вызвален-чага камітэта “Змагарная Францыя”, баявога генера-ла, аднаго з найбуйнейшых палітыкаў XX стагоддзя, у СССР накіравалі групу лётчы-каў і механікаў для ўдзелу ў баявых дзеяннях супраць Гер-маніі. Эскадрылля спачатку называлася “Нармандыя” — у гонар французскай правін-цыі, якая найбольш пацяр-пела ад нямецкай акупацыі,

пазней — за баявыя подзвігі пры вызваленні Беларусі і Літвы, за фарсіраванне ракі Нёман — палку было прысвоена званне “Нёманскі”, “Нармандыя — Нёман”.

Французскія і савецкія авіятары крылом да крыла ўдзельнічалі ў Курскай бітве, беларускай аперацыі “Баграціён”, у баях ва Усходняй Прусіі. Змагаліся за мір і за неба, якое адно для ўсіх. Баявая слава легендарнага авіяпалка абляцела ўвесь свет і не магла застацца незаўважанай кінематаграфістамі.

Фільм дзякуючы жонцы Арагона

У 1960-м адбылася прэм’ера першай савецка-французскай ігравой кінастужкі “Нармандыя — Нёман”, якая праз год у Бруцэлі атрымала ўзнагароду “За фільм, які спрыяе справе міру”. У Францыі карціну паказалі наярэдадні афіцыйнага візіту савецкага кіраўніка Мікіты Хрушчова. Абедзве падзеі — выхад фільма і візіт Хрушчова — мелі такі поспех, што ў тамтэйшым часопісе “Экспрэс” была змешчана карыкатура: прэзідэнт дэ Голь і першы сакратар ЦК КПСС Мікіта Хрушчоў у форме пілотаў “Нармандыі — Нёман”. Так, была ў гэтым фільме і вакол яго прэм’еры палітыка. Але якая прыгожая палітыка!

Гісторыя стварэння карціны пра герояў вайны і неба не менш цікавая і романтичная, чым гісторыя самой эскадрылі. Ініцыятарам, сааўтарам сцэнарыя і строгім куратарам усяго здымчанага перыяду стала французская пісьменніца Эльза Трыяле, лаўрэат Ганкураўскай прэміі, удзельніца французскага Супраціўлення, жонка Луі Арагона, былая масквічка, сястра Лілі Брык, сяброўка Уладзіміра Маякоўскага. Дакументальнымі матэрыяламі для фільма займаўся пісьменнік і публіцыст Лья Эрэнбург, адным з сааўтараў сцэнарыя стаў Канстанцін Сіманаў. Музыку да фільма напісаў Радзівон Шчадрын.

Рыўер, Бюр, дэ Сэрэвіль...

У ролях савецкіх і французскіх лётчыкаў зняліся выдатныя акцёры. Для тагачасных няспешчаных уражаннем савецкіх глядачоў гэтыя імёны, хутчэй за ўсё, мала што казалі. Затое цяпер, калі нам даступныя не толькі класіка айчыннага і сусветнага кінематографа, але і ўвесь шквал кінапрэм’ер, можна па вартасці адзначыць увесь ансамбль.

Ролю лейтэнанта Бенуа сыграў знакаміты ўжо тады Жорж Рыўер, які здымаўся ў Аргенціне, Германіі, Італіі, ЗША з Рычардам Бартанам, Генры Фонда, Шонам О’Конары, Жанам-Луі Баро... Дарчы, пляменнік Жоржа Рыўера — Андрэ Рыўер — працяглы час жыў і працаваў у Беларусі, у Мінску. У ролі капітана дэ Ліро — Жэрар Бюр, прыяцель Жэрара Філіпа, з якім ён здымаўся ў шматлікіх карцінах, а ў ролі другога плана — з Амарам Шарыфам, Пітарам О’Тулам, Аленам Дэланам, Марлонам Брандо, Томам Крузам. У невялікай ролі лейтэнанта Пікара — знака-

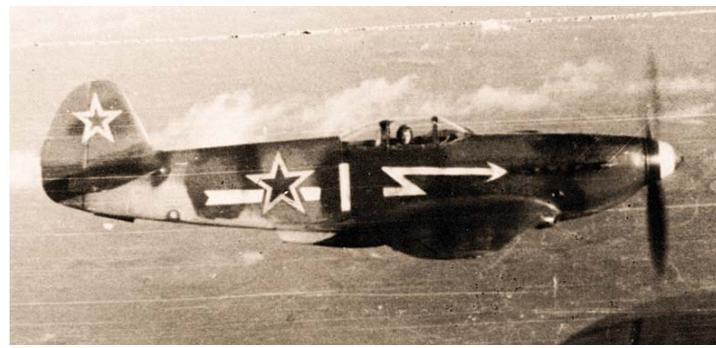

Васіль Сярогін.

Мікалай Рыбніцаў у ролі аса на кадрах з фільма “Нармандыя — Нёман”.

Капітан “Таццяна”, або Ас з гомельскай вуліцы Партовай

Кіно і песня ганаровага парыжаніна з эскадрылі “Нармандыя — Нёман”

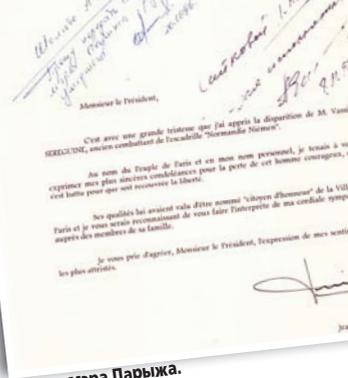
“ЯК-9”, што падарыў лётчыкам савецкі ўрад.

Парыжская сустрэча Мікіты Хрушчова і Шарля дэ Голя.

Герой Савецкага Саюза Жак Андрэ (злева) і Васіль Сярогін перад маскоўскай прэміяй фільма “Нармандыя — Нёман”.

Ліст ад мэра Парыжа.

міты мастак, графік, ілюстратар, акцёр Мішэль дэ Сэрэвіль, чые персанальныя выставы неаднаразова праходзілі ў Кіеве... Вось так мудрагеліста перапляліся ў часе кіно і жыцці героі рэальныя і артысты, якія іх уласобілі. Так рэальнае жыццё няспынна сілкуе і натхняе мастацтва.

Два абліччы аса

Але, мабыць, больш за ўсіх і ярчэй за ўсё ў фільме запомніўся абаяльна Мікалай Рыбніцаў — капітан Тарасенка, капітан “Таццяна”. Працуючы над гэтай роляй, папулярны акцёр, любімы глядачамі за фільмы “Вышыня”, “Чужая рад-

ня”, “Вясна на Зарэчнай вуліцы”, сустрэўся з прататыпам свайго кінагероя — Героем Савецкага Саюза Васілём Сярогіным, прыехаў да яго ў Гомель. Выявілася, што яны былі вельмі падобныя — вядомы артыст і камандзір эскадрылі знакамітага авіяпалка, лётчык-ас капітан Сярогін — вясёлы і прыязны, выдатны гарманіст, дарэчы.

Капітан “Таццяна”

Неяк пасля першага ж удалага вылету ў складзе “Нармандыі — Нёман” Сярогін праспяваў таварышам песню “Таццяна”. Хто яе напісаў — цяжка сказаць. Загучала яна спачатку ў першае лета вайны ў Адэсе і стала такой жа папулярнай, як “Кацюша” і “Зямлянка”. Песня ў палку так спадабалася, што неўзабаве яе сталі напяваць і французскія лётчыкі. І заўсёды пасля вяртання пілотаў з пераможнага вылету спеў той транслявалі праз дынамікі. Яна стала гімнам і талісманам палка, яго пазыўнымі і музычным

сімвалам крылатай дружбы, а капітана Сярогіна сталі называць “капітан “Таццяна”. І пасля вайны песня гучала на ўсіх сустрэчах ветэранаў палка. Прагучала песня і ў фільме ў выкананні Мікалая Рыбніцава, і ў... Парыжы — у выкананні самога лётчыка-героя. Пра гэта шмат пісалі ў газетах.

Аўдыяпірат — Сімона Сіньёрэ

У 1961 годзе ў мэрыі Парыжа адбыўся ўрачысты прыём у гонар ветэранаў авіяпалка “Нармандыя — Нёман”. Чатыром савецкім лётчыкам уручылі дыпламы і медалі ганаровых грамадзян Парыжа. Адным з іх быў тады ўжо гамяльчанин Васіль Сярогін. Савецкіх ветэранаў палка запрасілі да сябе ў госці знакамітая акцёрская сям’я — аскараносная Сімона Сіньёрэ і спявак ды акцёр Іў Мантан. Як заўсёды, Сярогіна папрацілі праспяваць “Таццяну”. Героя не збянтэжыла прысутнасць знакамітага шансанье — ён спяваў шмат і з задавальненнем. Сіньёрэ ж непрыкметна ўключыла

магнітафон і на наступны дзень песня загучала па радыё, на вуліцах і ў кавярнях Парыжа. Капітан “Таццяна” стаў папулярным выканаўцам: калі лётчык пераходзіў вуліцы французскай сталіцы, паліцэйскія спынялі рух.

Сябар дэ Голя і замак караля-сонца

У пасляваенным жыцці Сярогіна былі яшчэ эпізоды, якія не ўсялякі сцэнарыст адважыўся б сачыніць. Усе адчалелья “нармандцы” вярталіся на радзіму на знішчальніках “ЯК-9”, якія ім падарыў савецкі ўрад. А суправаджаў французцаў капітан Васіль Сярогін.

Калі наш герой прыязджаў у Францыю, то жыў у замку Трыанон Людовіка XIV у Версале і нават спаў у ложку караля-сонца! На сустрэчы ў рэзідэнцыі свайго асабістага сябра Шарля дэ Голя на Елісейскіх палях сядзеў побач з французскім прэзідэнтам. Яго месца за сталом паказвала картка “Капітан “Таццяна”.

Сярогіну, дарэчы, не раз прапанавалі застацца жыць у Парыжы або на Благітым беразе. Але ён вяртаўся.

Выйшаўшы ў адстаўку палкоўнікам, жыў і працаваў у Гомелі... загадчыкам склада гатовай прадукцыі ў абутковым аб’яднанні “Праца”. Сам жартаваў: быў знішчальнікам — стаў спажывцом. Яму прапанавалі высокую пасаду ў “Аэрафлоце”, а ён адмовіўся — для баявога лётчыка быць у авіяцыі, значыць, лётаць. І ніяк інакш.

У ваенным небе — шчаслівейшы, чым на мірнай зямлі

Так склалася, што ў ваенным небе Сярогін быў шчаслівейшым, чым на мірнай зямлі. Жыццё, як вядома, — самы бязлітасны і самы непрадказальны драматург. Сын Васіля Георгіевіча, маёр міліцыі Валерый Сярогін у 1991 годзе памёр ад захворвання, атрыманага пры ліквідацыі наступстваў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Праз два гады ўнук Эдуард, малодшы сяржант АМАПа, загінуў у перастрэлцы з кілерам на гомельскай Прывакзальнай плошчы. Яго імемем названая школа, у якой ён вучыўся. Новы час, новыя выпрабаванні, новыя пасіянарныя героі. І словы “ёсць такая прафесія — радзіму абараняць” перастаюць быць банальнасцю. Гэта і праўда словы афіцэрскага гонара. Так, усё так... Але хіба ад гэтага лягчэй? І зноў жа, сцэнарый жыцця, на жаль, не перапішаш, фінал не зменіш. А хэпі-энду не будзе.

Калі, перажыўшы і сыноў, і жонку, і унука, Васіль Георгіевіч Сярогін пайшоў з жыцця, мэра Парыжа даслаў у Гомель ліст-спачуванне з прычыны смерці ганаровага грамадзяніна французскай сталіцы. У сяле Ламінцава Тульскай вобласці Расіі школа носіць імя Героя Савецкага Саюза Васіля Сярогіна. Адна з вуліц новага мікрараёна Шведская горка ў Гомелі таксама атрымае ягонае імя. У гонар 100-годдзя з дня нараджэння Сярогіна ветэранская арганізацыя палка, у якім ён ваяваў, выпусціла памятны медаль “Капітан “Таццяна”. А па ўказе прэзідэнта Францыі Жака Шырака ў свой час авіяполк “Нармандыя — Нёман” стаў кавалерам ордэна Ганаровага Легіёна, найвышэйшай узнагароды Францыі. Выпадак выключны, бо статус ордэна не прадагледжае ўзнагароджвання ім фарміраванняў замежных армій. І зноў палітыка, і зноў прыгожая і высакародная.

І яшчэ. Напэўна, адна з самых высакародных місій мастацтва быць захавальнікам памяці. І ў мастацкім фільме “Нармандыя — Нёман” назаўжды застаўся вясёлы, лагодны, адважны герой — капітан “Таццяна”, лётчык Сярогін Васіль Георгіевіч. Герой Савецкага Саюза, кавалер двух ордэнаў Леніна, ордэна Аляксандра Неўскага, пяці ордэнаў Чырвонага Зоркі, ордэна Айчыннай вайны І ступені, ганаровы грамадзянін горада Парыжа. Дарэчы, большасць сваіх узнагарод ён атрымаў у баях за Беларусь.

Вера САВІНА,
кінасцэнарыстка,
журналістка

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:**
- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
 - "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
 - "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
 - "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
 - "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
 - "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.".

Выставы:

- Выстава **"Вялікі Рэмбрант"** (прадстаўлены 69 арыгінальных афортаў вялікага галандца з прыватнай калекцыі Элізы Марэці) — да 3 чэрвеня.
- Юбілейны выставачны праект Анатоля Кузняцова **"Пра зямлю і неба"** (у экспазіцыі — больш за 60 жывапісных работ, створаных на працягу апошніх двух дзесяцігоддзяў) — да 21 мая.
- Персанальная юбілейная выстава майстра пейзажнага жывапісу Мікалая Ісаенка **"Зачараваны імгненнем"** — да 15 мая.
- Выстава жывапісу Сяргея Каваля **"Забутыя казкі"** — да 28 мая.
- Акцыя **"Ствары сваю Карэю: свята для дарослых і дзяцей"** — 13 мая.
- Пачатак а 13-й.
- Цыкл лекцый **"XX стагоддзе. Рэвалюцыі ў думках і мастацтве"** — кожную сераду а 19-й, Малая зала.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.
Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
- Выстава выцінанак Алены Шаліма і Лаймута Федасеевай **"Папяровы мост сяброўства"**.
- Выстава аўтарскай лялькі Сяргея Драздова **"Мужчынскі погляд"** — да 20 ліпеня.
- Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму **"І паланэз пачаць пара"** (з калекцыі Ігара Сурмачэўскага — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ё В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 226 09 22.
Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.".

- Бестэрміновая акцыя **"Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- **Выставы:**
- Выставачны праект **"Ад рымскага дынарыя да беларускага рубля"** — да 1 чэрвеня.
- Міжнародны выставачны праект **"Поле кветак"** — да 4 чэрвеня.
- Выстава фотаздымкаў Уладзіміра Вараб'я **"Чарнобыль. Погляд з сучаснасці"** — да 21 мая.
- Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.
■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Выстава эксклюзіўных аўтарскіх работ Волгі Дзеранчук **"Мая плюшавая любоў"** — да 28 мая.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38. Тэл.: 327 46 12.
■ Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава **"Шматвектарнасьць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12. Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:

- "Геалогія і палеанталогія".
- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдка віды жывёл".
- "Выстава насякомаедных раслін".
- Выстава **"Жывыя цмокі"** — да 25 лютага 2018-га.
- г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а. Тэл.: 237 46 94.
- Выстава **"Насякомыя і не толькі"** — да 31 ліпеня.
- г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон"). Тэл.: +37529 123 60 53.
- Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.
- Выстава "Дзівосны свет матылькоў" — да 11 верасня.
- Атракцыён **"Лазэрны квэст"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5. Тэл.: 220 26 67.
Пастаянныя экспазіцыі:

- "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".
- "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.".
- "Беларуская музычная культура XX ст.".
- "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава фотамастака Марыны Баццоковай **"Сула. Непарыўнае-2"** — да 10 мая.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ **Майстар-класы:**- **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
- Інтэрактыўныя музейныя заняткі **"Асновы акцёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.
- Выстава міфічных аўтарскіх лялек **"Песня паўночных багоў"** — да 4 чэрвеня.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Свардлова, 4. Тэл.: 327 10 75.
Пастаянная экспазіцыя.- Выстава кінаплакатаў Андрэя Пангоўскага **"Кеслёўскі па-новаму"** — да 7 мая.
- Персанальная рэтраспектыва **"Шарм элегантнай ДД"** (да 100-годдзя вядомай французскай кіназоркі і спявачкі Даніэль Дар'ё) — 10 і 12 мая. Пачатак а 15-й і ў 18.30.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8. Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя **"Авіяцыя партызанам у гады Вялікай Айчыннай вайны"** — да 26 мая.
- Выстава работ навучэнцаў мастацкай студыі "Флорыя" **"Як я бачу вайну і мір"** — да 25 мая.
- Канцэрт хору Пермскага кадэцкага корпуса Приволжскай федэральнай акругі Расіі, прысвечаны Дню Перамогі **"Паклонімся вялікім тым гадам ..."** — 10 мая. Пачатак у 17.30.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19. Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
Палацавы ансамбль- Пастаянная экспазіцыя.
- **Ратуша**
- Пастаянная экспазіцыя.
- Анімацыйная праграма **"Немагчымае магчыма: на аўдыенцыі ў войта!"**

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР" г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.

Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5. Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:- **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.
- Стацыянарная выстава **"У хвалях няспыннага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.
- Выстава **"Мой мілы сын..."**, прымеркаваная да 100-гадовага юбілею з дня нараджэння Юрыя Канстанцінавіча Міцкевіча (1917 — 1941), сярэдняга сына

- народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.
- Экспазіцыя **"Склеп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове.
- Тэатралізаваная праграма **"Святы ў акне"** ў рамках міжнароднай акцыі "Музейная ноч" — 20 мая. Пачатак а 17-й.
- Выстава фотаздымкаў пратаіерэя Алега Штэльмана, настаўцеля Пётра-Паўлаўскага храма г.Шаўляй **"Афон-Мікравізантыя"** — да 13 мая.
- Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
- Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.
- Музейна-педагагічны праект **"Кроцім у школу разам з Коласам"**.
- Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
- Акцыі:**
- **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музей).
- Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**
- Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4. Тэл.: 327 78 66.
Экспазіцыі:- Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
- Юбілейная выстава **"Беларускай песні ўладар"**, прысвечаная 135-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы, — да 16 чэрвеня.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:- **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
- Выстава **"Уся ўлада Саветам"**, прысвечаная 100-годдзю Мінскага гарадскога савета дэпутатаў, — да 9 мая.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:- **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- Выставачна-інтэрактыўны праект **"Сустрэча з майстрам"**.
- **"Мінск губернскай Шляхецкай побыт"**.
- Выстава **"Космас Івана Міско"** (да 85-гадовага юбілею народнага мастака Беларусі) — да 14 мая.

- Пауса** (гістарычна недакладная трагікамедыя) В.Марціновіча. Прэм'ера.
- **11 — "Нямое каханне"** (вячэрні клубны праект 18+) І.Сігова. Прэм'ера.
- **12 — "Любоў людзей"** (трылер) Д.Багаспаўскага.
- **13 — "А мне не сорамна!.."** (больш чым казка) Л.Усцінава. Пачатак аб 11-й.
- **13 — "3 жыцця насякомых"** (незалежны тэатральна-музычны праект).

- Выстава фотаздымкаў Юліі Мацкевіч **"Беларуская Прага"** — да 10 мая.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыі:- **"Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет"**.
- **"Мінск сярод сяброў. Гарады-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.

МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
- Першая персанальная выстава беларускай мастачкі Юліі Мардванюк **"Легенда Лошыцкага парку"** — да 9 мая.
- Унікальная канцэртная праграма **"Майскія музычныя вечары"** — 13, 20 і 27 мая. Пачатак канцэртаў — а 19-й.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10. Тэл.: 285 18 86.
Экспазіцыя:- **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
- Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.
■ Новая экспазіцыя **"Мінская конная чыгунка"**.
- "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а. Тэл.: 321 24 30.
■ Выстава **"80+"** (фотапраект Наталлі Пуцята, Ланы Красікавай і Андрэя Казека, прысвечаны нашым сучаснікам — людзям, якія пераступілі 80-гадовую мяжу) — да 28 мая.

ГОМЕЛЬСКІ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ

г. Гомель, вул. Пушкіна, 5. Тэл.: (8-0232) 77 57 41.
■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
- Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
- На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
- **"Музей крыміналістыкі"**.
- Выстава халоднай зброі **"Для моцных духам..."**
- Выстава **"Броня крепка"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а. Тэл.: (8-0154) 53 50 64.
Пастаянныя экспазіцыі:- **"Прырода Лідчыны"**.
- **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).
- Выставы:**
- Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча**

мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахверва".

- **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**
- Мемарыяльны пакой **Валянціна Таўлая**.
- Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.
- Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
- Выстава **"Вайны свяшчэнныя старонкі"**.
- Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
- Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
- Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

г. Іўе, вул. 17 верасня, 9. Тэл. (8-01595) 2 68 96.
■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэннае насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
- Выставы **"Беларускія яўрэі", "Другая сусветная вайна"**.
- Перасоўная выстава ўстановы "Музей "Замкавы комплекс "Мір" "Літва і Беларусь на старонках сямейнага альбома княгіні Марыі Гагенлоз".
- Прадстаўленні лялечнага тэатра "Батлейка".

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫЧНА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ

г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. Тэл. (8-01597) 2 14 70.
■ Пастаянная экспазіцыя: **"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"**.

г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ **Экспазіцыя:**- **"Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне"**.

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1. Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).
■ Пастаянная экспазіцыя: **"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча"**.
- **Пастаянныя выставы:** "Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".

ГАЛЕРЭІ ПАЛАЦ МАСТАЦТВА

г. Мінск, вул. Казлова, 3. Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава сучаснага мастацтва **"Вяртанне вобраза. Да 130-годдзя Марка Шагала"** — да 21 мая.

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце "Культура" звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.
■ **8, 10 — "Лебядзінае возера"** (балет у 3-х дзеях) П.Чайкоўскага.
- **10 — Канцэрт "Парад барытонаў"** (да 80-годдзя народнага артыста Беларусі Юрыя Бастрыкава (1937-2011). Камерная зала імя Л.П.Александройскай). Пачатак у 19.30.

- **11 — "Турандот"** (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні.
 - **12 — "Шчаўкунок, або Яшчэ адна калядная гісторыя"** (балет у 2-х дзеях) П.Чайкоўскага.
- БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР**
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44. Тэл.: 200 81 26.
■ **7 — "Блакітная камя"** (мюзікл у 2-х дзеях) К. Брэйтбурга.
- **10 — "Вяселле ў Малінаўцы"**

- (музычная камедыя ў 2-х дзеях) Б.Аляксандрава.
 - **11 — "Вішнёвы сад"** (балет у 2-х дзеях па матывах п'есы А.Чэхава). Прэм'ера.
- ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"**
г. Мінск, вул. Крапаткіна, 44. Тэл./факс: 334 60 08.
■ **10 — "Кар'ера доктара**

- Заслужаны калектыў Рэспублікі Беларусь**
- **11 — "Нямое каханне"** (вячэрні клубны праект 18+) І.Сігова. Прэм'ера.
- **12 — "Любоў людзей"** (трылер) Д.Багаспаўскага.
- **13 — "А мне не сорамна!.."** (больш чым казка) Л.Усцінава. Пачатак аб 11-й.
- **13 — "3 жыцця насякомых"** (незалежны тэатральна-музычны праект).

- Заслужаны калектыў Беларусі**
- г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.
- **7 — "Воўк і раз, два, тры..."** (казка на 2 дзеі) Н.Мацяш. Пачатак аб 11-й.
- **12 — "Скрыпка дрыгвы й верасовых пустэчаў"** У.Караткевіча (для дарослых). Пачатак а 18-й.
- **13 — "Брэменскія музыкі"** (музычная казка) В.Ліванова, Ю.Энціна. Пачатак аб 11-й і а 14-й.